No. 3. Donderdag 16 Januari 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

Een Nieuwe Afdeeling.

Te Haarlem is opgericht een afdeeling van de vereeniging Oost en West. Als bestuursleden werden gekozen de heeren W. F. L. Boissevain, oud-resident; dr. J. Dekker, directeur van het Koloniaal Museum; H. F. Wagenaar Reisiger; G. S. de Clercq, secretaris der Maatschappij van Nijverheid, en D. J. Vrydag, oud-houtvester in Indië.

Jonge-Vrouwenscholen in Ned.-Indië.

Op weg zijnde naar het tropische Nederland, gevoel ik mij gedrongen een kort afscheidswoord te richten tot mijn vele vrienden in Nederland en tot de belangstellenden in het werk, dat ik in 't vaderland heb mogen aanvangen.

Tevens geloof ik, dat het goed is nog eens de grondbeginselen, die mij tot handelen noopten, toe te lichten, in de hoop, dat van de wankelmoedigen en twijfelaars en van de groote massa der onverschilligen alsnog velen mede zullen gaan werken om de grootsche gedachte, die ons, leden van de „Vereeniging tot oprichting van Jonge-Vrouwenscholen in Ned.-Indië" (waarvan de statuten zijn goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 28 October 1911, no. 52) bezielt, tot werkelijkheid te maken.

Evenals elke keten broos is of uiteenvalt, waarvan sommige schakels onvolkomen zijn of waaraan enige ontbreken, zoo is het ook met de volksopvoeding in onze overzeesche gewesten. En waar een breede schare van jonge dochteren, afstammelingen van onzen Nederlandschen stam, een zeer onvolkomen of in 't geheel geen opvoeding genieten, kan het niet anders of dat belangrijke deel der bewoners van ons Indië, waartoe zij behooren, komt niet tot ontwikkeling, niet tot besef der plichten en rechten, die het te vervullen heeft en waarop het aanspraak mag maken. Dat dit hun krachten fnuiken moet, hun invloed op den gang van zaken onmogelijk maakt, behoeft geen betoog. Treurig voor hen, treurig voor ons, hunne verwanten; meer dan dit — een aanklacht tegen onze vaderen, welken dien Nederlandschen tak het aanzijn schonken; tegen onze wetten en instellingen, die hen niet voldoende steunen en sterken; een aanklacht tegen ons, huidige Nederlanders, die hun niet de hand reiken, die hun niet den weg wijzen door den doolhof van moeilijkheden, die zij op hunnen weg ontmoeten.

Zijn die moeilijkheden dan zoo talrijk, zoo onoverkomelijk voor onze broeders en zusters in het tropische Nederland?

Om duidelijk te zijn, verwijs ik u naar de worsteling van onze Zuid-Nederlandsche verwanten. Hoe hebben zij gestreden om tot geestelijke ontwikkeling te komen, toen de geest hunner kinderen geprangd werd in de kluisters van een hun geheel vreemde taal, toen zij kennis en ontwikkeling, een maatschappelijk bestaan moesten verkrijgen middels die taal. Zij hebben de banden, die hen knelden, voor een deel reeds verbroken en nog gaan zij voort zich vrij te maken in het besef, dat dit noodig is voor hen om tot volle ontwikkeling te geraken.

Velen uwer begrijpen het verband niet, noch de overeenkomst tusschen den taalstrijd onzer Zuid-Nederlandsche verwanten en het maatschappelijke en geestelijke verval onzer tropische broeders en zusters. Wel echter zal het u duidelijk zijn, dat het kind onderricht ontvangen **moet** in zijn moedertaal.

Dit nu gebeurt in onze tropen niet. Daar is onze moedertaal niet de moedertaal van de meeste Indische Nederlanders. Toch wenschen wij geen verandering van voertuig bij het onderwijs ginds, wel echter wenschen wij daar verandering in de huiselijke omstandigheden: Wij wenschen de plaats der Javaansch, Soendaneesch, Bandjareesch, enz. enz. sprekende moeder ingenomen door de Nederlandsch sprekende. Waarom is dit tot heden zoo zelden het geval bij de maatschappelijk minderbedeelde Nederlanders in Indië? Telt de Indische tak van onzen Nederlandschen stam minder jongedochters dan de overige volksstammen, die over den aardbol verspreid zijn? Voorwaar neen! Waarom dan hernieuwt zich steeds weder het verschijnsel, dat de Nederlandsche man ginds eene inboorlinge, eene Oostersche, tot moeder zijner kinderen kiest? Maar mogen wij hier van **kiezen** spreken? Indien hij beseft, dat hij zijn nageslacht een zwaarderen levensstrijd bezorgt, naarmate hij het een minder ontwikkelde moeder schenkt. Handelt hij niet noodgedwongen, als hij een inboorlinge uit de minst hoogstaande lagen der Oostersche maatschappij tot levensgezellin **neemt**?

Zij, die in onze kolonie acht gegeven hebben op datgene, wat men het donkerst van een land noemt, weten, waar de jonge dochters blijven, die aldus ontroofd worden aan hare rasgenooten, helaas dikwijls tengevolge van de hebzucht harer immoreele moeders en van de laksheid en liefdeloosheid harer vaders. Welnu, deze jonge dochters willen de leden van onze Vereen. voor hare rasgenooten behouden.

Op welke wijze wij dit willen doen? Laat ik het nog eens mogen verhalen: door ze op een leeftijd, dat zij handelswaarde bekomen, in internaten op te nemen, zoo noodig door de ouders uit de ouderlijke macht te ontzetten, wegens aansporing tot onzedelijke handelingen. Daar willen wij ze een eenvoudig prettig tehuis bezorgen, waar zij onder vroolijk gekout en opwekkend gezang nuttigen arbeid leeren verrichten, waar haar onder liefderijk ernstig toezicht de plichten der vrouw jegens gezin en maatschappij worden bekend gemaakt, waar zij leeren, dat zij verantwoording van haar doen en laten, van haar denken en handelen verschuldigd zijn èn aan zichzelven èn aan hoogere machten, waar zij zich voortdurend van de Nederlandsche taal leeren bedienen, waar haar liefde en eerbied worden ingeboezemd voor de groote geesten, die ons voorgingen, waar haar zucht tot zelfwerkzaamheid wordt opgewekt, benevens haar verlangen om mede te werken tot de ontwikkeling van haar vaderland, ons tropisch Nederland, opdat zij in staat worden gesteld haar gezin te leiden, hare kinderen tot gids te verstrekken bij het verkrijgen van een zelfstandig bestaan. Eerst dan zal aan deze schoone kolonie zelfbestuur op Nederlandschen grondslag geschonken kunnen worden, omdat eerst dan eene breede schare van Indische Nederlanders zeggingskracht, moed en wil zal bezitten. Talmt dan niet, nog is het dag, steunt onze Vereeniging!

Mijne vrienden, ik voel mij sterk in mijn zwakte om dit werk aan te vangen, omdat ik het heil van de bewoners van Nederlandsch-Indië en de eer van ons vaderland voor oogen heb. Mijn strijd in Nederland voor de bereiking van ons doel is gestreden, zet **gij** hem voort met frissche kracht en nieuwen moed. Ik wend mij voortaan rechtstreeks tot onze Indische broeders en zusters en denk ten spoedigste tot de uitvoering onzer plannen over te gaan. De gastvrijheid van **Het Kol. Weekbl.** hoop ik nog vele malen in te roepen om u op de hoogte te houden van de vorderingen, die onze zaak ginds maakt. Wilt dan vooral niet verzuimen de algemeene ledenvergadering onzer Vereeniging, die volgens de statuten ieder jaar vóór 1 Mei gehouden moet worden, bij te wonen, opdat gij door uwe belangstelling, voorlichting en invloed ons streven èn werken steunen, het vertrouwen onzer Ned.-Indische broeders èn zusters in ons pogen sterken moogt.

Zij, die zich als lid of donateur wenschen te doen inschrijven, kunnen zich wenden tot den 1en secretaris onzer vereeniging, den heer **H. de Chauvigny de Blot**, 2e Schuytstraat 252, 's Hage.

Den lezer heil!

L. J. HISSINK—SNELLEBRAND.

Davos-Platz, 25 Dec. 1912.

De Koloniale Afdeeling der Tentooonstelling. De Vrouw 1813—1913 te Amsterdam.

De volgende oproep stond ongeveer een maand geleden in de Oost-Indische bladen:

Aan de Vrouwen in Indië!

Tot deelneming van Nederlandsch-Indië aan de Tentoonstelling „De Vrouw 1813—1913", welke in Mei 1913 te Amsterdam gehouden zal worden, is thans besloten, om onze koloniën op de drie navolgende wijzen te doen vertegenwoordigen:

1o. Door „een Indisch Woonhuis", op de ware grootte op het tentoonstellingsterrein na te bootsen en geheel volgens den tegenwoordigen tijd in te richten.

2o. Door statistieken, grafische voorstellingen, fotografieën, lichtbeelden, teekeningen, betrekking hebbende op de Europeesche en Inlandsche vrouw, haar leven en werken in Indië, op het onderricht aan Europeesche en Inlandsche meisjes.

3o. Door een verzameling poppen — elke pop ter hoogte van 50 cM. — voorstellende de Inlandsche vrouw in haar verschillende kleederdrachten en door kleinere poppetjes in modellen van ziekenhuizen, zendingshuizen, scholen enz., in huis, in de werkplaats, op het veld enz.

Sub 1. Het Indische Huis moet er geheel uitzien, alsof er eene familie in woont en deze zal dan ook door personen vertegenwoordigd worden. Zoo zullen zij, die betrekkingen in Indië hebben en zich niet kunnen voorstellen hoe wij hier wonen, het leven der Europeesche vrouw te midden van bedienden als in werkelijkheid kunnen aanschouwen.

Ons dunkt, dat dit stuk „levend Indië" eene groote aantrekkelijkheid op de tentoonstelling zal kunnen vormen.

Ingericht zullen worden: eene voorgalerij, eene binnengalerij, een slaapkamer voor gehuwden, een kinderkamer, een kamer met ouderwetsche meubelen, een achtergalerij en voorts een keuken, goedang, badkamer, bediendenkamer enz.

Wij rekenen op uwe krachtige medewerking om de noodige geldmiddelen bijeen te brengen voor oprichting en inrichting. Ook typisch Indische voorwerpen voor die inrichting zullen gaarne worden aangenomen.

Wilt dus in breeden kring ons voornemen bekend maken en bijdragen inzamelen. Met de verzorging van dit deel der tentoonstelling zal mevrouw M. C. Kooij—v. Zeggelen te Meester-Cornelis zich gaarne belasten, terwijl mevrouw E. van Deventer—Maas, Surinamestr. 20 te 's-Gravenhage, voor de uitvoering van dit plan nader in overleg zal treden met de commissie in Nederland.

Brieven en verzoeken om nadere inlichtingen over dit onderwerp te richten aan mevr. L. Roessingh van Iterson—Van Deun, Tjikini 68, Weltevreden.

Geldelijke bijdragen rechtstreeks aan den heer E. Lankhout (firma Neumann en Co.), Kali Besar, Batavia.

Sub II. Statistieken, grafische voorstellingen, photo's, lichtbeelden, teekeningen als onder sub 2 bovenbedoeld, worden gaarne ingewacht door den heer J. E. Jasper, controleur i/c te Buitenzorg. *)

Sub III. Met de ontvangst der poppen en modelhuisjes zal zich gaarne belasten mevrouw H. A. Crommelin—Niehans, Koningsplein Z. 16, Weltevreden.

Brieven en verzoeken om nadere inlichtingen over dit onderwerp te richten aan mevrouw L. Loudon-Van der Wijck, Gang Scott 9, Weltevreden.

Aangezien einde Januari †) alles verzonden moet worden, mag er dus geen tijd verloren gaan en noodigen wij allen uit, om naar krachten te willen medewerken.

Ten slotte wordt bericht, dat voor mooie inzendingen uit Indië, in overleg met de commissie in Nederland bekroningen zullen worden vastgesteld.

Namens de Indische commissie:

N. Hazeu-Opwyrda.
T. ter Horst de Boer.
M. C. Kooij—van Zeggelen.
M. E. Nittel-de Wolff van Westerrode.

Mevrouw E. van Deventer—Maas, die sedert te 's-Gravenhage is teruggekeerd, heeft met hare gewone voortvarendheid en bekende liefde voor Ned.-Indië, dadelijk de ginds beraamde plannen uitvoerig met het Nederlandsche Comité van de Koloniale Afdeeling der tentoonstelling te Amsterdam besproken. Dankbaar voor het initiatief, in Indië genomen, is men hier met vereende krachten moedig aan het werk getogen, om zoo spoedig mogelijk aan de zoo ijverige Indische Commissie te kunnen telegrafeeren, dat haar zoo bizonder gelukkig denkbeeld tot weergave van een echt Indisch woonhuis te verwezenlijken is. Hoe weinig kan een Nederlander, die nooit in Indië is geweest, zich zoo'n huis voorstellen, en hoevele verwanten van in Indië vertoevenden stellen daarin toch ten zeerste belang!

Het opzetten van zulk een woning — de complete inrichting zal uit Indië worden gezonden — brengt echter veel kosten met zich, véél meer dan het bedrag, waarover de Nederlandsche Commissie te beschikken heeft. Deze doet daarom een beroep op allen, die voor het plan voelen, om er ook een steentje toe te willen bijdragen.

Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, vice-presidente dier Commissie, 7 Heerengracht, 's-Gravenhage, is gaarne bereid belangstellenden desgewenscht nadere inlichtingen te geven.

*) Sedert overgeplaatst naar Soerabaja.
†) Sedert uitgesteld tot einde Februari. (Red.-Comm.).

PERSONALIA.

Resident van Soerabaja. Nog steeds worden allerlei gissingen gemaakt omtrent den te benoemen resident van Soerabaja. Als een zeer ernstig candidaat hoorden wij noemen den thans met verlof in Europa vertoevenden assistent-resident P. K. W. v. Kern, laatstelijk hoofd van plaatselijk bestuur en voorzitter van den gemeenteraad te Semarang. Zoo schrijft het Bat. N.blad.

De Loc. vernam, dat in departementale kringen als ernstig candidaat wordt genoemd de heer Van Deventer, assistent-resident van Blitar.

Burgerlijke geneeskundige dienst. In plaats van Dr. Schülein is tot hoofdinspecteur van den Burgerlijken geneeskundigen dienst benoemd Dr. W. Th. de Vogel, thans inspecteur sous-chef van dien dienst.

In zijn plaats werd benoemd Dr. W. J. van Gorkom, thans inspecteur in de geneesk. afdeeling West-Java.

Resident Einthoven. Aan den vertrekkenden resident Einthoven is einde December jl. in de Simpangsche Sociëteit een afscheidsfeest aangeboden.

Bij die gelegenheid zou men hem een album overhandigen met de handteekeningen van vele ingezetenen.

Op inspectie. De afdeelingscommandant was — zoo lezen wij in het Soer. H.blad — 14 Dec. j.l. met kapitein Opperman, chef van den generalen staf der derde militaire afdeeling, naar Madoera vertrokken, om inspectie te houden over 't korps barisans.

Solo en Djokja. Het Soer. H.blad vernam, dat de Gouverneur-Generaal door tusschenkomst van den resident aan den Sultan van Djokjakarta vergunning verleend heeft, aan den Soesoehoenan van Soerakarta een contrabezoek te brengen.

Van het voorgenomen huwelijk van den Soenan met een der dochters van den Sultan van Djokja is officiëel niets bekend.

De onderhandelingen hierover zullen eerst na afloop van gemeld contrabezoek worden geopend.

Ontslag. De commissaris van politie Depoortere blijkt te zijn ontslagen, daar op hem verdenking valt aan de pers inlichtingen te hebben verschaft omtrent het onderzoek naar antecedenten van journalisten en meer dergelijke publicaties, in verband staande met het bestuursbeleid tijdens de relletjes van Februari.

Dit zou gebleken zijn uit verhooren door den officier van justitie, alhier, afgenomen inzake de vervolging van den heer Zentgraaff. Hierdoor blijkt dat de vervolging van dezen niet is geëntameerd om hem te straffen, maar eenvoudig om uit te visschen wie mededeelingen verstrekte, ten einde dien te vervolgen.

Ongeluk. 17 Dec. heeft op de onderneming Rotterdam-Deli-Mij. een droevig ongeluk plaats gehad. Bij een vischtocht op de rivier is een Sampan in een stroomversnelling omgeslagen en de assistent H. Baefer Bosch verdronken. Alle pogingen tot redding faalden.

Mr. Enschede. † Te Soerabaja is overleden Mr. Enschedé, bekend oud-advocaat, die de laatste 20 jaren geen praktijk meer uitoefende, doch veel reisde en later eenigszins als zonderling teruggetrokken leefde.

Uit de O.-I. Mail.

De gezondheidstoestand op Java is weer minder goed. Batavia werd opnieuw met eenige cholera-gevallen bezocht, de pokken te Semarang namen eenigszins toe en Soerabaja werd met ingang van 17 December jl. weer met pest besmet verklaard.

Omtrent de pest deelt het Soer. Hblad mede dat deze zich zeer vermoedelijk van uit 't Malangsche nog meer uitbreidt langs den spoorweg naar het Kedirische, dan waarschijnlijk werd geacht in verband met de maatregelen, welke in het Malangsche werden genomen.

Dat op Kepandjen zal van pestgevallen reeds zijn voorgekomen, is bekend, maar waarschijnlijk niet, dat er reeds zelfs te Wlingi vele plotselinge sterfgevallen voorkomen, die zeer vermoedelijk aan pest moeten worden toegeschreven. Die ziektegevallen moeten reeds de aandacht der geneesheeren, die met de pestbestrijding zijn belast, hebben getrokken, zoodat een ernstig onderzoek ten aanzien van de verder gelegen plaatsen niet zal uitblijven en hij in verband daarmede nemen van de noodige maatregelen. Het was geen troostvolle mededeeling, welke een der doctoren met de pestbestrijding belast, het blad deed. Wanneer eenmaal een streek door pest bezocht wordt, zeide hij, dan kan men er op rekenen dat de ziekte niet meer te verdrijven is, hoe de geneeskundigen zich ook inspannen. Het eenige wat de medische wetenschap vermag te doen, is zooveel mogelijk verdere besmetting voorkomen, hetgeen niet altijd naar wensch geschieden kan, omdat de doctoren niet alle factoren kunnen beheerschen, die daarmede in verband staan. Zoo is het bijv. niet mogelijk, dat de vereischte maatregelen volkomen kunnen gehandhaafd worden bij een druk reizigersverkeer en hieraan moet het dan ook worden toegeschreven indien 't inderdaad blijkt dat de ziekte zich langs den spoorweg van het Kedirische uitbreidt. Nog meer beangstigend was de mededeeling, dat tenslotte heel Java nog droeve dagen van deze ziekte zou ondervinden, al zou zij dan naar aanleiding van de krachtige bestrijding niet epidemisch worden in den gewonen zin des woords. Maar toch zullen in de toekomst nog velen als slachtoffers van de pest vallen.

Ongezond Batavia, voorheen en thans. Op 14 Dec. jl. hield Dr. J. W. van Gorkom, inspecteur van de geneeskundige afdeeling West-Java, voor de vrijzinnige kiesvereeniging te Batavia een voordracht over „Ongezond Batavia, voorheen en thans".

Uit het verslag in De Java-Bode nemen wij over:

Voorheen.

Spreker wees er op, dat ongeveer 150 jaren geleden een Engelsche vloot de aarde rondzeilde en ook Batavia aandeed.

In een beschrijving over deze reis wordt van Batavia o.m. gezegd: de ongezondheid van Batavia is sterk genoeg, om andere naties af te schrikken om veroveringen te maken.

In een latere reis-beschrijving van een andere reiziger wordt Batavia genoemd een der ongezondste steden der wereld.

Men schreef in dien tijd den dood aan allerlei geheime factoren toe, een bewijs dat men de oorzaak niet kende.

Van de jaren 1714 tot 1767 zijn sterftecijfers bekend. In die jaren waren hier 300.000 Europeanen. In dien tijd stierven 75.000 Europeanen, dat is 256 per jaar en per duizend. Ieder, die dus in Batavia kwam, had in dien tijd ¼ kans om binnen het jaar te sterven.

Van 1714 tot 1718 was de sterfte 130 per 1000.

Na 1732 zien wij een enorme stijging, n.l. 400 tot 420 per 1000.

Uit onderzoekingen mag worden afgeleid, dat in 1700 deze stijging begon.

En men schrijft deze stijging aan het sterfte-cijfer toe aan een aardbeving in 1699, die oorzaak was dat de groote rivier verstopte, waardoor moerassen en poelen ontstonden, die een ongezonden toestand veroorzaakten.

Er is niets vreemds in de bewering, dat door die moerassen en poelen besmettelijke ziekten ontstonden. Verder wordt als oorzaak van de stijging der sterfte in die jaren genoemd de aanleg van groote grondwerken, die evenals nu nog, vaak de oorzaak zijn van het ontstaan van koortsen.

Het was Daendels, die door den aanleg van Weltevreden enz., mede heeft gewerkt tot een gezonderen toestand in de hoofdstad van Indië.

Ook van 1813—1814, den tijd van het Engelsch tusschenbestuur, zijn gegevens voorhanden. De gouverneur Raffles legde een statistiek aan voor het leger.

Uit die cijfers blijkt dat in 1813 150 personen aan malaria op iedere 10000 personen stierven en aan dysenterie 400 op iedere 10000.

Thans bij de Europeanen.

Komende op den tegenwoordigen tijd, noemde spr. de cijfers van 1908 tot 1911.

Eerst wat betreft de cijfers voor de Europeanen.

In bovengenoemde jaren kwamen 29 sterfgevallen op de 1000 personen, Europeanen, voor. Dat is niet zoo hoog als bijv. Rusland, waar dit nog 30 per 1000 bedraagt, maar veel hooger dan bijv. in Nederland, waar dit slechts 13½ per 1000 is.

De voornaamste oorzaken van de sterfgevallen zijn cholera, longtering, dysenterie en typhus. Aan cholera stierven in die jaren de meeste personen en wel 27 per 10.000 inwoners, dan volgt wat iedereen zal verwonderen de longtering, waaraan 18 per 10.000 personen sterven, dat is meer dan in Nederland, waar dat 12 per 10.000 is. Voor Semarang is dat cijfer 20, en voor Soerabaja 23 gevallen aan longtering per 10.000 personen.

Na longtering volgt malaria, die de meeste offers eischt en dan dysenterie. Aan pokken stierven geen Europeanen.

Thans bij de Inlanders.

De bekende stadsgeneesheer, dr. Ouwehand, heeft cijfers verzameld van de sterfte onder de Inlanders van 1903 tot 1911. Uit die cijfers bleek, dat per 1000 personen en per jaar 64 stierven. Spr. geeft de cijfers van Augustus 1911 tot 31 Juli 1912.

In dien tijd zijn de cijfers 69 sterfgevallen per mille.

Het ongezondste onder-district van Batavia is Manga Besar, dat 113 sterfgevallen per mille had. Een cijfer dat niet wordt bereikt door de ongezondste streken van Semarang en Soerabaja.

Van 1903 tot 1906 waren de hoogste cijfers voor het ongezondste gedeelte van Semarang 63 per mille. West-Java is in 400 onderdistricten verdeeld. Welnu in geen onderdistrict is het sterftecijfer hooger dan 59 per mille. Geen plaats is er op Java waar het sterftecijfer hooger is dan in Batavia.

Uit alles blijkt, dat de maatregelen ter verbetering van den gezondheidstoestand zeer ernstig zijn verwaarloosd.

Spreker wekte krachtig op aan dien erbarmelijken toestand een einde te maken.

Uit kurven toonde spreker vervolgens aan, dat er geen stad ter wereld is, waar het sterftecijfer hooger is dan Batavia, voor zoover bekend.

Waaraan sterven de meeste Inl.?

Spreker geeft de cijfers van de eerste 9 maanden 1912 van Manga Besar. Aan cholera stierven de meesten. Dan aan pokken, malaria, longtuberculose dysenterie en typhus. Aan longtuberculose stierven 41 per 10.000, dat is driemaal zooveel als in Nederland. Zeer langdurig bleef spreker stilstaan bij de cijfers voor pokken. Nadrukkelijk wijst hij op het hooge sterftecijfer door de pokken, dat weinig verschilt met dat door cholera.

Het is 41 per 10.000 personen, een cijfer schandelijk hoog, schandelijk, waar wij zulk een prachtige inrichting hebben als het instituut Pasteur, volgens het oordeel van menig deskundige, een der besten der wereld, schandelijk, dat het mogelijk is dat er nog menschen zich aan de inenting kunnen onttrekken. Hij verwacht van den Raad dat hij door verordeningen of bepalingen zal zorgen dat niemand zich aan de inenting zal kunnen onttrekken. Opmerkelijk is het dat meer Europeanen aan typhus sterven dan Inlanders. Hij besprak tenslotte eenige maatregelen, prees vooral assaineering aan, wat voor alles voor Batavia noodig is. Als een bewijs, dat assaineering medewerkt tot verbetering van den gezondheidstoestand, wijst hij op wat is gebleken bij de doorgraving van het Panamakanaal.

In 1906 stierven van de arbeiders bij het Panamakanaal 68 per 1000. Toen werd gezorgd voor een assaineering van het terrein langs het kanaal en toen was reeds in 1909 het sterftecijfer gedaald tot 21 per mille. Dat nuttig werk kostte 3½ dollars per man.

Voor alles dus assaineering.

Ten slotte zeide hij, dat voortgegaan moest worden met het werk, ingesteld door den geneeskundigen dienst: dat nog meer moet worden onderzocht en als wij dan de oorzaak van de hooge sterftecijfers kennen en den weg tot verbetering, dan moet onmiddellijk dien weg worden ingeslagen, maar dan eerst voor Batavia, dat het meest noodig heeft.

In het Bat. Nieuwsblad van 18 Nov. jl. merkt Z. op, dat Dr. Van Gorkom in zijne lezing de toestanden van Soerabaja te rooskleurig voorstelt, verkeerde cijfers opgaf en licht dit met voorbeelden toe; ten slotte zegt hij o. m.:

„Wij hebben hier te Soerabaja onze prachtige waterleiding, welke oorzaak is, dat slechts zeer weinigen sterven aan cholera, welke te Batavia onder de doodsoorzaken de eerste plaats inneemt.

Dat we, niettegenstaande die waterleiding, een nog zoo schrikbarend hoog sterftecijfer hebben, is een bewijs te meer, dat te Soerabaja, hetzij door de regeering, hetzij door wien dan ook, krachtig zal moeten worden geholpen op hygiënisch gebied.

Dit aan te toonen en tevens er op te wijzen, dat op de vergadering te Batavia de toestand te

Soerabaja, op grond van geheel onjuiste cijfers, verkeerd en veel te gunstig was voorgesteld, was het doel van dit schrijven."

Het onderwijs in de Minahassa. In het laatst ontvangen nummer der Jav. Crt. zijn opgenomen de ordonnanties betreffende de conversie van het onderwijs in de Minahassa.

Aan de hand van De Java Bode nemen wij daaruit over:

Toen deze conversie wenschelijk werd geacht, lag het aanvankelijk in de bedoeling der regeering het onderwijs in de Minahassa over te dragen aan de zending. De voornaamste redenen daarvoor waren: de „overbedeeling" met gouvernementsonderwijs van de bevolking aldaar, en de wensch, om een nauwer verband te scheppen tusschen de bevolking en het onderwijs door bemiddeling van de zending.

Op dit eerste denkbeeld is de regeering teruggekomen; de gouvernementsscholen, die worden opgeheven zullen, thans worden vervangen door particuliere Inlandsche scholen, uitgaande van een erkende kerkelijke organisatie, van een erkende vereeniging, van een district of een landschap.

Het ligt niet in de bedoeling, dadelijk alle gouvernementsscholen op te heffen. Voorshands zal deze maatregel worden toegepast op tenminste 60 en ten hoogst 70, dier scholen (er zijn er rum 100) die naar het oordeel van den directeur van het Dep. van Onderwijs en Eeredienst daarvoor het eerst in aanmerking komen. De opheffing der overige gouvernementsscholen zal geschieden op een nader door den gouverneur-generaal te bepalen tijdstip. Vermoedelijk zullen de scholen op de grootere plaatsen voorloopig gouvernementsscholen blijven, zoodat een toestand in het leven wordt geroepen, die eenige overeenkomst vertoont met de verdeeling van het onderwijs op Java over dessa-scholen en klassescholen. Men denkt zich het onderwijsstelsel dus zóó dat de geheele bevolking krijgt een beperkt lager onderwijs, beperkt tot het lezen en schrijven in de Maleische taal en de vier hoofdregels van het rekenen met geheele getallen, welk onderwijs, waar daaraan behoefte bestaat, kan worden uitgebreid met de aardrijkskunde van Menado en het teekenen. Voor de meer begaafden worden speciale scholen ingericht met een ruimer onderwijsprogramma. Het openstellen van deze scholen is overgelaten aan de beslissing van den gouverneur-generaal en zal geleidelijk geschieden, vermoedelijk in verband met de opheffing der voorshands gehandhaafde gouvernem. scholen. De Menadosche school wordt gehandhaafd, en op Tondano komt al dadelijk een speciale school.

Het vermoeden bestaat, dat de op te heffen gouvernementsscholen voor het meerendeel zullen worden vervangen door districts- en landschapsscholen.

Het algemeen toezicht op het onderwijs blijft berusten bij de gouvernements-schoolopzieners; het plaatselijk toezicht op die scholen, welke geen zendingsscholen zijn, wordt uitgeoefend door het hoofd van het onderafdeelingsbestuur en den radjah, of den geestelijke; op de zendingsscholen door het hoofd van het onderafdeelingsbestuur alleen, zeer waarschijnlijk omdat het moeilijk was voor die scholen een tweede opziener aan te wijzen.

De scholen zijn toegankelijk voor leerlingen van elke godsdienstige gezindte; er kan godsdienstonderwijs worden gegeven, maar dit is niet verplichtend gesteld.

De omzetting der scholen moet geschieden overeenkomstig den wensch der bevolking; het staat aan haar te bepalen, of zij de voorkeur geeft aan de zendingsschool, dan wel aan de districts- of landschapsschool. De gouvernementsonderwijzers zijn vrij over te gaan bij de nieuw opgerichte scholen. Hun wordt het salaris gewaarborgd, dat ze op het oogenblik genieten. Wie niet naar deze scholen wenscht over te gaan, kan elders worden werkzaam gesteld.

Het M. O. en de I. U. V. In een buitengewoon no. van Het Middelb. Onderwijs is een verslag opgenomen van de lezing door dr. J. Noordhoek Hegt gehouden in een vergadering van de afdeeling Batavia van den Bond van Leeraren bij het M. O.

Spreker schetst het standpunt van de Indische Universiteits-Vereeniging ten opzichte van het Middelbaar Onderwijs en vond daarbij gelegenheid nader in te gaan op de bedoeling der I. U. V.

Dr. Noordhoek Hegt wil op Java de gelegenheid behouden om aansluiting te geven aan het Europ. hooger onderwijs, ten behoeve van het groot aantal Europeanen, dat slechts tijdelijk in Indië verblijf houdt, maar daarnaast wenscht hij:

„Inrichtingen voor Middelbaar Onderwijs, aansluitende aan de hoogere vakscholen hier te lande en zich overigens aanpassende aan de eischen van de Indische maatschappij, voor, laat ik het woord noemen, dat thans zoo dikwijls gebezigd wordt, de groote massa der blijvers, waaronder vertegenwoordigers van alle rassen, die streven naar een hooger peil van ontwikkeling dan de lagere scholen of de mulocursussen hen kunnen bieden.

Aan het middelbaar onderwijs, ik heb het reeds gezegd, zooals het thans is, kleven o.i. ongetwijfeld fouten.

In de eerste plaats zijn zij overbevolkt, vereischen een ongehoord aantal parallelklassen en een kolossaal aantal leerkrachten. Het onvermijdelijk gevolg daarvan moet zijn: een gebrek aan krachtige centrale leiding en als een verder gevolg hiervan een te ver gaande neiging van specialisatie en individualisatie, waaronder stellig het systematisch bijbrengen van kennis en dus de resultaten moeten leiden. Het contact tusschen leeraren onderling, directeur en leeraren, en tusschen leerlingen en leeraren moet te wenschen overlaten.

Een andere fout, die o. i. aan het geheele middelbare onderwijs ook dat in Europa kleeft is, dat alle leerlingen voor een universeele studie worden opgeleid. Ook hierop is reeds de aandacht gevestigd van uit Uw midden, o.a. op zeer verdienstelijke wijze eenige jaren geleden door den heer Tjeenk Willink, thans Directeur van de Koloniale Landbouwschool te Deventer. Door dezen werd toen een wijze van verbetering aangegeven in de richting van een splitsing van het onderwijs in de hoogere klassen naar mate van de behoefte van het toekomstig te volgen hooger vakonderwijs.

Daarbij komt nog, dat het leerlingenmateriaal, dat thans de H. B. S. bevolkt, voor een deel niet geschikt is voor het middelbaar onderwijs en thuis behoort op de scholen voor voortgezet en meer uitgebreid lager onderwijs.

Er zijn nog wel meer fouten aan te wijzen. Ik wil het echter hierbij laten en verklaren, dat deze fouten niet geschoven mogen worden op het principe van het middelbaar onderwijs, doch een uitvloeisel zijn van een gedeeltelijke verkeerde toepassing van een goed principe.

M. i. is het rationeel, dat men uitgaat van de eischen door het hooger vakonderwijs gesteld, waarop door dit onderwijs kan worden voortgebouwd. Tevens zal dan moeten rekening gehouden worden met de ambten, die ook een middelbaar vóóronderwijs noodig achten, en waarvan de vakeischen uit den aard van de zaak verschillen (Post en Telegrafie, In- en uitvoerrechten, enz.).

Onder de inrichtingen van hooger vakonderwijs, welke o. i. een middelbare, c. q. gymnasiale vooropleiding beslist noodig hebben rekenen wij, de rechtschool, de artsenschool, de veeartsenschool, de a.s. adjunct-regentenschool, het landbouwtechnicum, misschien ook wel de officiersschool. Waar Indië in evolutie verkeert, waar naar onze meening hoe langer zoo meer zal blijken, dat Holland niet zal kunnen voorzien in de behoefte aan goed onderlegde vakmenschen, lijkt het ons van nationaal belang, dat aan die behoefte wordt voldaan door inrichtingen in Indië zelve en zal dan ook in de naaste toekomst de vraag naar goed voor Indië geschikt middelbaar onderwijs met den dag dringender worden.

Wanneer, aldus de eindeischen, waaraan 't middelbaar onderwijs zal hebben te voldoen, zullen zijn vastgesteld, kan worden overgegaan tot het vaststellen van het leerprogramma, waarbij naar onze meening, een splitsing van het onderwijs in de hoogere klassen, gezien de verschillende vakeischen die zullen worden gesteld, niet zal zijn te ontgaan. Dan eerst zal het mogelijk zijn na te gaan of het leerprogramma van de Hoogere Burgerscholen, zooals die thans zijn door het facultatief stellen van vakken en het verkrijgbaar stellen van naar mate van de afgelegde examens, verschillende diploma's in hoofdzaak kan blijven bestaan, of dat het noodig zal wezen aparte Indische Hoogere Burgerscholen op te richten."

In De Javabode vervolgt Dajak zijn artikels **„Uit Borneo's Westhoek".** In No. IV van 1 Dec. uit Pontianak, schrijft hij o. m.:

„Eindelijk zijn de eerste berichten van de colonne-Scheffer binnengekomen.

Of dit ook een land is met up-to-date communicatie-middelen! Juist 19 dagen na het vertrek van hier heeft het eerste levensteeken ons kunnen bereiken. Goddank een levensteeken, want allen hadden al dood en begraven kunnen zijn; ook daarvan zou niets tot hier zijn doorgedrongen.

In mijn eersten brief beschreef ik o. m. het vertrek van Pontianak en de bestemming. 'k Wil dat in het kort nog even herhalen.

Den 11 November, om 5 uur 's morgens, embarkeerden twee sectiën, waarbij ingedeeld de kapitein Scheffer, de 1e luit. Gude, de off. van gez. De Boer, benevens 76 dwangarbeiders, aan boord van de „Kim Hin", met bestemming Singkawang. De beide andere sectiën, waarbij de luit. Blüme en v. Wijk,

scheepten zich gelijktijdig in op de „Boekat", met het doel Sambas.

's Middags om 4 uur kwam de „Kim Hin" op de ree van Singkawang (kleine stoomertjes kunnen bij hoog water de N. Kapoeasmonding uit); al spoedig werd gedebarkeerd en allen vonden een onderdak in het kampement, terwijl de officieren op de meest hartelijke wijze door de Europeesche bevolking werden ontvangen.

Den volgenden morgen, 12 November, vertrok de colonne, zooals wij reeds weten, met bestemming Bengkajang.

Afstand Singkawang-Bengkajang 69 K.M., waarover vier dagen werd gemarcheerd. Wel wat lang, zult ge zeggen, maar denk niet gering over een weg (?) in de Wester-Afdeeling van Borneo in den regentijd. Bij iederen stap vooruit, glijdt men er twee terug en doet men moeite om den verloren afstand vlug in te halen, dan stapt men bij ongeluk met zijn linkerbeen in een moddergat; met alle krachten weer op de been gekomen, denkt men het gewonnen te hebben, maar plotseling verdwijnt het rechterbeen in een moerassig gedeelte......

Het is voor een colonne met een trein absoluut onmogelijk om in zoo'n land te ageeren. Maar er is toch vroeger opgetreden met bataljons? Zeker, en uit dien tijd dateert dan ook de aanleg der wegen. Maar in al die jaren zijn ze niet geregeld onderhouden. Dit is een klacht, die niet hard genoeg kan worden uitgeroepen.

Van uit Sambas liep vroeger een tamelijk goed pad — als weg aangelegd — langs kampong Beremis, zuidwaarts over Karangan, Tankenjik, Simpoehan en Loemar naar Bengkajang. De kapitein Scheffer wilde nu ook dezen weg benutten, voor verbindingsweg Bengkajang-Sambas; maar alles was dichtgegroeid en verwaarloosd, er moest gekapt en de boomen moesten gemerkt worden om den weg terug te vinden. En dan de groote weg — als zoodanig op de kaart aangegeven — over Sebawi, Seminis en Sepang naar Loemar, die is absoluut verwaarloosd en totaal onbegaanbaar ja is zelfs door niet ingewijden niet weer te vinden.

Dat er wel wat goeds te maken is, wanneer men maar wil, bewees mij een ondernemend rubberplanter in Sambas. Toen ik, jaren geleden, daar voor zaken moest zijn, inviteerde hij mij op zijn onderneming. Er liep een pad naar toe en ik kwam bij hem, letterlijk tot over de ooren onder de modder. Hij had nog een onderneming in de buurt, maar die was, menschelijkerwijs gesproken, niet te bereiken. De stoere werker verzekerde mij echter, dat hij binnen een paar jaar zijn ondernemingen zou bezoeken in een buggy. Ik moest toen lachen, maar doe dat nu niet meer. Nu heb ik slechts bewondering voor hem, want hij rijdt sinds lang in zijn buggy.

Met eenigen goeden wil kunnen er dus wegen gemaakt worden en ik vraag mij voor de zooveelste maal af: waarom gebeurt het dan ook niet? De ontwikkeling van het land wordt absoluut tegengehouden. Het is hier toch duidelijk te zien, alleen de kuststreken en de plaatsen, per stoomboot te bereiken, gaan vooruit, maar in het binnenland is het één groote misère.

Maar laat ik tot de colonne Scheffer terugkeeren, die 15 November te Bengkajang aankwam, alwaar zij werd verwelkomd door den civiel-gezaghebber, den doodgewaande.

In de oude versterking, thans in gebruik genomen door de gewapende politie, die sinds 1 Januari 1908 de militaire bezetting heeft vervangen, werd overnacht. Overal waren de Chineezen zeer voorkomend en behulpzaam, maar toch niet zoo vriendelijk, of ze lieten de Java-klantjes terdege voelen, dat ze in de Westerafdeeling van Borneo waren, waar een kokki met 50 cent passergeld, niet veel eetbaars thuisbrengt. Duur, vreeselijk duur, was alles, dat gekocht werd. En dat de Chineezen profiteerden van de gelegenheid, wie zal het hen kwalijk nemen?

Na een rustdag werd afgemarcheerd naar Loemar, waar één sectie werd achtergelaten onder den luit. Gude, met opdracht die streek af te patrouilleeren. Te Ledo dacht men de „Clara" — in 't dagelijksch leven de Onklare genoemd —, de motorboot van den assistent-resident van Sambas, te vinden. Maar die kon, al was het hoog water, zoover niet komen. Hulp werd toen verleend door de steamlaunch van de Maatschappij Sintoeroe en zoo bereikte de, tot één sectie gedunde colonne, de motorboot, die haar naar Sambas bracht.

Onderwijl waren daar den 12en 's morgens vroeg de andere sectiën aangekomen, die voor één nacht in een leegstaande woning waren ondergebracht. Den volgenden dag was de oude versterking — evenals Bengkajang sinds 1 Januari 1908 verlaten — door de gewapende politie ontruimd en kon de troep daar haar intrek nemen. Maar daar was geen plaats genoeg — vroeger lagen er 40 man —; op 't binnenpleintje was echter al gauw een barak gebouwd, die de ontbrekende ruimte aanvulde.

En al dadelijk werd hier begonnen met het verkennen der wegen, althans wat daarvoor dienst deed. Maar men kwam ook hier tot de ontdekking, dat het niet veel zaaks was. Er was trouwens maar één overlandweg, de bovengenoemde over kg. Beremis, maar toen de tijdelijke commandant deze ging zoeken, stuitte hij al gauw op een drassig terrein van zoodanige afmeting, dat het niet te doorwaden was. Een overlandweg naar Pemangkat bestaat er niet, alleen loopt van af Sambas — dat aan de kleine Sambasrivier ligt — een begaanbaar wegje naar Kartiasa, de kampong aan de Groote Sambasrivier en de aanlegplaats van de schepen der K. P. Mij. Die kunnen niet te Sambas komen, omdat er eenige uren beneden Sambas, al sinds jaar en dag een wrak van een oorlogsschip in het vaarwater ligt. Waarom is dat nooit opgeruimd?

En Sambas was er niet beter op geworden door de vele regens en het hooge water, dat, zooals de wereldberoemde oude inwoners beweerden, in geen tien jaar zoo hoog was geweest.

Van uit Sambas werd nu nog één sectie gezonden ter patrouilleering in het Pemangkatsche en zoo worden dus de Chineesche districten beheerscht door de volgende troepen-afdeelingen: 2 sectiën te Sambas, één in Pemangkat, één in Loemar, twee groepen te Singkawang en twee te Mampawa. Laten wij hopen, dat de toestand blijft, zooals hij nu is, dat een bloedig optreden niet noodig zal zijn, maar tevens dat de Regeering eens wat meer aandacht moge schenken aan een land, dat dit ten volle waard is.

Suriname.

Wij eindigden ons overzicht in het vorige nummer met de mededeeling, dat aan de Balata-Compagnie Suriname voor den tijd van zes maanden vergunning was verleend om op vijf aan haar verleende concessies bolletrie-tapproeven te nemen.

In de vergadering der Koloniale Staten van 13 December kwam deze zaak ter sprake. De correspondent van de N. R. Ct. (zie het nummer van 8 Januari, Avondblad B) geeft van het gesprokene het volgende overzicht:

„Nadat hetgeen aan de orde was, was afgehandeld, vroeg het lid H. van Ommeren het woord en de voorzitter verzocht toen, 's gouverneurs gedelegeerde, Mr. Hofstede Crull, om nog even te blijven, daar een lid iets in het belang van de kolonie wilde te berde brengen.

De heer v. Ommeren vroeg toen de aandacht voor een van de jongste gouv. resoluties, waarin aan de Balata Compagnie „Suriname" verlof verleend is, om op eenige aan haar in concessie afgestane terreinen, ter inzameling van balata, tot een gezamenlijk oppervlak van een groote 30.000 H.A., gedurende zes maanden proeven te nemen met winning van balata volgens de zg. Venezolaansche methode, die daarin bestaat, dat de bolletrieboomen eerst omgehakt worden, waarna het sap door insnijdingen getapt wordt.

De heer Van Ommeren, bijgevallen door het lid P. A. May, wees met nadruk er op, dat dit verlof lijnrecht in strijd is met de bestaande Koloniale Verordeningen, daar toch feitelijk bedoeld verlof niets anders inhoudt, dan het toestaan van balatawinning, gedurende een tijdsverloop van 6 maanden, volgens de Venezolaansche werkwijze, boven aangeduid. Tot recht begrip van de zaak diene, dat de geldende verordeningen het omhakken van bolletrieboomen verbieden en, meer nog, zelfs bepalen, dat de bast dier boomen niet over meer dan de helft van het stamoppervlak gekorven mag worden.

Genoemde rechtstreeksche beschuldiging tegen ons bestuur baart veel opzien in de kringen van ontwikkelden, en dit is begrijpelijk, want behalve de aanval van de genoemde twee statenleden met een ietwat radicale tint, is er nog het getuigenis van twee juristen-statenleden, nl. van den voorzitter, den heer J. da Costa (president van ons hof van justitie) en Mr. Beckering van Loenen (tevens lid van dat hof), die in de Staten als hunne meening hebben te kennen gegeven, dat het gouvernement, door verkeerde adviezen van zijn raadslieden, een onwettige daad gepleegd heeft door bestaand verlof te verleenen."

Volgens de verslagen in de Surinaamsche bladen, bepaalde de gedelegeerde zich tot de toezegging, dat hij het gehoorde aan den Gouverneur zou overbrengen. Het bestuur had blijkbaar de bespreking van deze zaak niet verwacht, zoodat aan den gedelegeerde geen opdracht was verstrekt om inlichtin-

gen te geven omtrent de bedoelingen van 't bestuur.

Wij vreezen zeer, dat deze zaak eén nadeeligen invloed zal hebben op de samenwerking, die tusschen Bestuur en Staten zoo noodzakelijk is in het belang der kolonie. Wat men nu reeds in de locale bladen vindt, rechtvaardigt deze vrees.

Dat de Gouverneur de verleende vergunning zal intrekken — zooals een der sprekers verlangde — is niet waarschijnlijk. En is deze verleend buiten medeweten van den Minister van Koloniën, dan wordt voor dezen bewindsman de houding tegenover den Gouverneur uiterst moeilijk.

Volgens het verslag in Suriname van 17 December moet de voorzitter gezegd hebben: „het is de schuld van de ambtenaren". In de Surinaamsche pers leest men meermalen dezelfde verontschuldiging, wanneer verkeerde of verkeerd geachte bestuurshandelingen gegispt worden. Of men den Gouverneur een dienst bewijst door hem op deze wijze de hand boven het hoofd te houden, mag wel betwijfeld worden. Op ons maakt het den indruk van het uitreiken van een brevet van onbekwaamheid. Wel zijn de tijden in Suriname veranderd. Vroeger hoorde men niet van deze would-be onschendbaarheid van den Gouverneur.

Als de gouvernements-secretarie, inplaats van uitbreiding te ondergaan, werd ingekrompen tot een bureau van den gouverneur kan er beter voor gewaakt worden, dat de Gouverneur zijn naam niet zet onder onwettige besluiten, hem door „de ambtenaren" voorgelegd.

Naar ons is medegedeeld, moet De West in deze aangelegenheid een ander standpunt hebben ingenomen dan de Koloniale Staten. Dit blad heeft ons echter nog niet bereikt, zoodat wij hare beschouwingen niet kunnen mededeelen.

In elk geval is het te hopen, dat men de zaak niet te zeer opblaast. Zoo heel veel kwaad zal er aan onze bosschen niet gedaan zijn als men na zes maanden de vergunning niet verlengt. Die tijd is voor het nemen van tapproeven — liefst vergelijkende — lang genoeg. Zullen de proeven waarde hebben, dan is een degelijke contrôle onmisbaar.

***

Over de bacove-cultuur geen nieuws. Het laatste, dat wij vonden. is in De West van 13 December, luidende:

„Het verheugt ons, thans ook in cijfers te kunnen bevestigen, dat de qualiteit der Congo-bacoven vooruitgaat.

Blijkens den staat van uitvoer over November, was het qualiteits-percentage die maand 65.8, wat op een vooruitgang van 5 percent wijst, vergeleken bij de vorige maand.

Een percentage van 65.8 is zeker nog zeer onvoldoende. Dat het cijfer zoo laag daalde, is een gevolg van de abnormale droogte en van de hoedanigheid der planten, waarmede men zich moest tevreden stellen voor den eersten aanplant. Van alle kanten wordt echter bevestigd, dat de tweede krop Congo's van veel beter qualiteit is. Het percentage, dat het aantal „full bunches" aangeeft, zal stellig verder stijgen. Wij gelooven dan ook, dat als het gelukt voorloopig afzet te blijven vinden voor de Congo's, de United Fruit Co. met den opkoop in de toekomst zal doorgaan. (Zie het navolgend ontvangen mailbericht.)"

Bedoeld mailbericht luidt:

„Volgens 13 December ontvangen bericht, zal de United Fruit Co. voorloopig bacoven blijven opkoopen tot 15 Februari a.s., tegen dezelfde prijzen als tot dusverre betaald.

De koelinrichting van het s.s. „Suriname" — dat 13 December te Paramaribo aankwam — om den volgenden ochtend 6 uur te vertrekken, is nog steeds defect, maar zal de volgende reis in orde zijn."

Op de vraag, die wij hier moeten herhalen: „wat nà 15 Februari?" zal misschien de Minister van Koloniën het antwoord geven bij de aanstaande behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer.

***

Suriname verkeert in het teeken van commissiën en rapporten, die nu gelukkig anders dan vroeger, gedrukt en algemeen verkrijgbaar gesteld worden. Kort na elkaar zijn verschenen „Het Ambacht in Suriname" en „De Woningtoestand in Suriname". Eerstgenoemd rapport bevat een schat van gegevens voor hem, die den bouw dier „zoo samengestelde en eigenaardige maatschappij" wil leeren kennen. Zeker leerrijk zijn in 't bijzonder de in het rapport opgenomen nota's van Baron Schimmelpenninck v. d. Oye, oud-administrateur van financiën.

Uit het overzicht, waarin wij de hand van den secretaris meenen te herkennen, schrijven wij de volgende beschouwingen over:

.........„Zijn dus de nooden, die elders den werkman drukken, hier grootendeels afwezig, daarentegen zijn er genoeg andere, die hem niet minder economisch zwak maken en te moeilijker te verwijderen zijn, omdat ze niet van buiten af op hem gelegd worden, maar aan hemzelven of aan zijne opvoeding te wijten zijn. Ongeschoolheid, onvoldoende ernst, gebrek aan zin voor organisatie, te kort zelfs in begrip van 't heil der samenwerking in 't klein, dit zijn naast ongeregelde werkgelegenheid de kwalen van den ambachtsstand in de kolonie.

Hoe ze te genezen? Door opvoeding! is 't gereede antwoord van ieder denkende. Doch opvoeding in welke richting? Technische vaardigheid bijbrengen zal de ongeschoolheid doen verdwijnen, maar voor de andere genoemde gebreken geen geneesmiddel zijn. Karaktervorming daarnaast? Zeer zeker; maar

FEUILLETON.

Schetsen van 't Indische „platteland". *)

Van Kawat en de Ibis.

II.

De tijd verliep, 't ging allen goed, zelfs de Fiat, die van geen slijten wist, door Dirks zorgen. Maar het allerbest ging het „kawat".

De vrouw was dol op hem. Hij had direct een mand gekregen, waar hij niet in wou, en vloo voor vloo zwichtte onder baden van lysol. Hij dikte onrustbarend aan, wist door zijn hongerlijderstijl van geen demensies en volumes, als 't op eten aanging, maar 'n eigenlijke hond werd hij niet. De maan, ja 't kleinste nageltje maan al, bleef moordend op z'n zenuwen werken, gillend en huilend rende hij met zijn vervolger mee over alle erven, dat de meest devote employé's 't zijn en hun baas lieten merken hoe hun nachtrust vlood. Aan een ketting liggen, ho maar, dan brulde hij als 'n collega op 't gevangeniserf, en flagrant délit geknipt „zonder penning". En z'n ooren? Spits en stijf als van een ezel, met eeuwig bloedige punten, waar bobbeltjes vliegen genoten van zijn kostelijk diëet.

George ging 't beest haten, hij voelde zich een tyran voor zijn ondergeschikten, maar Tine hield koppig des te meer van haar schat van 'n kawat. Háár alleen beet hij niet, als ze hem aanhaalde; als George naderde, vloog z'n staart onder den buik, dat hij er bijna een deuk in kneep, gingen zijn haren opstaan, en trokken zijn lippen op, over zijn scherp gebit, 't eenige, dat goed was aan de rasvele ellendeling.

Kawat gaf huiselijke kwesties, George maakte kennis met vrouwenlogica. Hoe hoopte hij, dat de bedienden 't beestje wel eens een pil No. 11 onder zijn kluifjes zouden werken, maar ze die richting uit knipoogen deed hij niet, en zoo was achter, Sikawat zelfs populair, als er op 't einde van de maand voorschot gevraagd moest worden.

Nu deed George ook niet alles om de huiselijke vrede te bewaren. De hemel weet het, of hij zelfs geen vergeldingsplannen had, 't kan ook zijn, dat 'n opzichter zich „aloes" wreken wou, maar op een fraaien morgen bracht de laatste hem een kraanvogel, die hij op tournée in een sero (fuik van vlechtwerk), welke de vogel leegstal, gevangen had. het wijze dier had geen uitloop gehad om z'n motor in gang te brengen en gaf zich gevangen.

— Die vogel, meneer, zei de jonge man, is alleraardigst op uw erf, bij de herten is hij 'n decorum. Hij is direct tam en vermakelijk wijs.

— Stuur me dien ibis dan maar thuis en schrijf even op, wat hij eet.

George was nòch dierenkenner, nòch literair aangelegd. Iets van „Kraniche des Ibikus" speelde hem van de schooljaren door 't hoofd, en dan verwar je den klassieken denonciateur spoedig met den even klassieken Egyptenaar.

*) Overgenomen uit *Het Weekblad voor Indië*.

HAAGSCHE PHILATELISTEN-VEREENIGING

OPGERICHT 17 APRIL 1897

ERKEND BIJ KON. BESL. VAN 20 APRIL 1903, No. 58, STAATSCOURANT No. 110.

De Vereeniging stelt zich ten doel:
1o. De bevordering der postzegelkunde in het algemeen;
2o. Het verzamelen van postzegels en poststukken tusschen hare leden te bevorderen en te vergemakkelijken.

In het bijzonder tracht zij dit te doen door:
a) het doen circuleeren van koopboekjes, samengesteld door hare leden;
b) het uitgeven van een tijdschrift;
c) het vormen van een bibliotheek;
d) het doen circuleeren van tijdschriften;
e) het houden van verlotingen;
f) het houden van bijeenkomsten.

Alle verdere inlichtingen worden verstrekt door den Secretaris-Penningmeester

TH. H. KLINKHAMER,
Joan Maetsuyckerstraat 28.

AANVRAAG

VOOR HET

werkend / correspondeerend **Lidmaatschap**

DER

HAAGSCHE PHILATELISTEN-VEREEN.

M.

Hierbij deel ik U mede, dat ik werkend / correspondeerend lid der H. P. V. wensch te worden.

Tevens verklaar ik hierbij, dat ik geen handelaar in postzegels ben of plan heb zulks te worden. Ingeval ik evenwel postzegelhandelaar zou worden, zal ik voor het lidmaatschap bedanken. *)

Naam ....

Woonplaats ....

Beroep ....

Leeftijd ....

Voorsteller ....

Hollandsche referenties ....

Handteekening ....

Datum ....

Aan den Secretaris
der H. P. V.

— Contributie p. j. *f* 3.- en *f* 2.-.
Entree *f* 1.-.

*) Indien men zich opgeeft voor het correspondeerend lidmaatschap vervalt deze verklaring.

daarvoor is het noodig eerst de oorzaak op te sporen dier kwalen. Kennis van de symptomen is niet voldoende om een ziekte te keeren, een goede diagnose moet den oorsprong vaststellen vóór ze met vrucht bestreden kan worden.

Waaraan dan de bovengenoemde fouten bij de massa der bevolking hier toe te schrijven? Luiheid, zooals door sommigen beweerd wordt? Wie de bevolking inderdaad kent, zal aarzelen dat te onderschrijven. Men behoeft slechts de genoemde extra-drukke dagen in 't jaar voor de herinnering op te roepen, om te constateeren, dat van luiheid in eigenlijken zin geen sprake kan zijn. Wie bovendien weet van het zware geregelde werk, dat de inlandsche bevolking beter dan immigranten verricht, als delven en bosch-vellen, van den afmattenden arbeid vol ontberingen in goudvelden en balata-industrie, ook door Inlanders regelmatig geleverd, zal ervoor waken het ras als zoodanig luiheid aan te wrijven.

Een zekere kinderlijke zorgeloosheid zal veeleer als oorzaak moeten worden aangenomen en tevens opgemerkt, dat verkeerde aanwending van een weldaad der natuur hier tot fout vervalt.

Het door vooridurende hitte afmattende en tengevolge van ontbreken van seizoenswisseling met groote temperatuursverschillen eentonige van het tropische klimaat, vindt bij den Inlander een tegenhanger in onbewust blijde opgewektheid van gemoed, hem door diezelfde tropische natuur ingeschapen.

Hierdoor wordt het leven meestal gezien van den sterk bezonden lichtkant en ontstaat als vanzelf in meer of mindere mate onbezorgdheid om de donkerder en ernstiger zijden van het bestaan. De Europeaan, die uit den aard zijner herkomst meestal een ernstiger kijk op de dingen meebrengt, zoo hij zich in de tropen komt vestigen en slechts zelden aldaar zich de blijdere levensopvatting weet aan te passen, wordt dan ook terneergedrukt door de tropische omgeving, dikwijls zeer tot schade zijner energie, bijna altijd met als gevolg zich „unheimisch" gevoelen. De blijde onbezorgdheid van den tropenmensch is dus een weldaad der natuur om hem geschikt te maken voor het tropenleven. Die onbezorgdheid uit te drijven, zou dan een grove miskenning dier natuurgave vormen.

Maar er is diepgaand verschil tusschen onbezorgdheid en zorgeloosheid. Niet tobben, niet piekeren, mogelijke tegenslagen niet te ver uitspinnen of ondervonden teleurstelling niet te lang laten overwegen, is niet gelijk met geen rekening houden met den dag van morgen of geen voorzorgen nemen voor allerlei levensgebeurlijkheden.

En dit verschil — hierin ligt de fout — wordt door de bevolking te dikwijls uit het oog verloren en daaruit ontspruiten haar boven aangeduide feilen."

Op het in de tweede plaats genoemde rapport komen wij wellicht terug. Hier alleen de opmerking dat de inhoudsopgave als no. 39 en 43 vermeldt: „Waarschuwing voor het muskietengevaar van Ronald Ross en Rubert Boyce" en „Literatuur", welke beide bijlagen ontbreken.

Met de weglating van eerstgenoemde bijlage is wellicht het belangrijkste deel van het rapport ons onthouden. Ziet men in Suriname nog altijd het nut van de muskietenbestrijding niet in?

Curaçao.

In ons no. 45 van 7 November bespraken wij het voorloopig verslag van den Kolonialen Raad over de door den Gouverneur van Curaçao voorgestelde verhooging van *f* 14410 voor het bijzonder onderwijs. De Memorie van Antwoord is thans verschenen.

Breedvoerig toont de Gouverneur aan, dat de subsidie aan de R.-C. Missie te geven zeer gering is te noemen. Deze Missie heeft totaal in de kolonie 23 scholen met 4907 kinderen. Hiervan zijn alleen op Curaçao 12 scholen, waarvan zes in de Buitendistricten. Hiervoor wordt ten behoeve van de onderwijzers en verdere leerkrachten *f* 26.450 subsidie gegeven; bovendien mag nog vergoed worden 25 % van de werkelijk gedane noodzakelijke uitgaven, wegens het stichten, verbouwen en aankoopen van schoollokalen en het aanschaffen van nieuwe meubelen.

In 5 jaren tijd van 1907 tot 1912 werd hiervoor uit de koloniale kas betaald *f* 8828 en daar dit 25% is van de werkelijk gedane uitgaven, betaalde de Missie dus *f* 26485 of *f* 5297 per jaar.

Onder het bedrag, dat de subsidie nu meer zal beloopen, zijn ook begrepen de hierboven genoemde 25 %.

De subsidie zal bedragen *f* 9.25 per kind; in Nederland bedraagt die ongeveer *f* 20.

De Gouverneur meent hiermede voldoende te hebben aangetoond, dat de bijdrage uit de koloniale kas te laag is, en vindt dat het bijzonder onderwijs veel meer gepraesteerd heeft dan men redelijkerwijze had kunnen eischen, in aanmerking genomen de moeilijkheden, waarmede het te kampen had bij de middelen waarover het kon beschikken.

Hoewel wij meenen, dat goed openbaar onderwijs beter zoude zijn dan dat, hetwelk onder leiding der Missie wordt gegeven, moet men niet vergeten, dat het eerste de kolonie op groote kosten zoude te staan komen. Onderwijs moet er nu eenmaal wezen en de subsidie zoude heel wat grooter moeten zijn als overal openbare scholen werden opgericht; bovendien is de mindere klasse op Curaçao overwegend katholiek; men moge dit bejammeren of er zich in verheugen, het is een feit, waarmede men rekening dient te houden en daarom meenen wij ook,

---

O, wat 'n consternatie. Tine, fijn politiek, nam 't beest wel aan, ze wist wel, dat van nu af elke aanval op kawat, gepareerd kon worden met een snouw naar ibis, maar 't was een opoffering. Het kalme statige beest met z'n kale hoofd verslond voor 'n kwartje visch per dag, van 'n kaliber, dat in één slok naar binnen kon. Nu was die alleen 's ochtends vroeg, al goed dood, te krijgen, zoodat 't gezin 's mans souper in de achtergalerij kon ruiken, nog gezwegen van de meer doorgewerkte lucht, die het grasveld geleidelijk ging afgeven, door de versmade kliekjes.

In alles echter stond ibis ver boven kawat, in alle geval zijn streken — want hij had ze — vielen voorloopig niet op.

Dat twee partijen ontstonden in dit geplaagd gezin is duidelijk. Ibis had den toean besar achter zich, de jongens en de kebons; kawat mevrouw en de klapperoliehoofden en sirihmondjes, vooral de laatsten niet te versmaden advocaten......

Ibis was moediger, sterker, waardiger dan kawat. De vleugels gingen nijdig uit, als het sluipende monsal naderde, de snavel dreigend op een kier, maar als 't den snellen hond lukte een visch te kapen, dan richtte ibis zich weer op, en keek den wegrennenden diep minachtend na, als u en ik het 'n straatjongen met ons weggeworpen sigareneindje zouden doen.

Tot vechten kwam 't nooit en de beesten stichtten voor 't corps der bijgebouwen dit nut, dat alle verdwenen visch van de rijstafel, door ibis gesnoept kon zijn, en alle kapotte borden en glazen op kawats naam werden geboekt.

Dit verhaal zou dan ook kunnen eindigen met de waarschijnlijke nederlaag van George, als niet de zwervende gladakker loon naar werken had gekregen.

Zijn positie als administrateurshond, die hem eerst al naar maag en buik geslagen was, bracht hem tot brutale zwerftochten, een slordig daarheen gezette pan met twijfelachtigen inhoud smaakte beter dan een kippenkluif, het uitsmullen deed zoo'n pan om en om rollen en elk uit den slaap gerukte arme, vloekte op dien gladmuis van den baas, en dommelde weer in, mopperend op zijn eigen ega, die de pannen toch niet buiten moest houden.

En de liefde! Er waren tijden, dat kawat dagen weg bleef en schunnig en mager als vroeger, eindelijk terugsloop, en dan kon Tine nog zeggen, dat ze hem wel ergens opgesloten zouden hebben en uit laten hongeren, jawel! Daar hadt je den setter van den jongen pas uitgekomen ingenieur, 'n stamboom — van den setter te weten — van je welste. Het dier bracht een 10-tal viesgele mormels ter wereld, als pups al, met halfstaande ooren.

Kawat vormde school. De andere honden van het emplacement zagen in hem een rasvader van een of twee geslachten her, en kozen hem als aanvoerder. Vijf of zes maakten elken nacht een kabaal om

dat de voorgestelde subsidie haar nut zal hebben om het diep gezonken negerras op Curaçao tot eenigen graad van ontwikkeling te brengen.

Zoo mogelijk moet in de eerste plaats er voor gezorgd worden, dat de Neger gewend raakt om zijn afschuwelijk patois, het „papiamentsch" te laten varen en te leeren Nederlandsch spreken, waardoor hij in de gelegenheid komen kan om ook boeken te lezen.

Als er op de scholen in de buitendistricten alhier in het Nederlandsch onderwezen werd, zoude men over een 25-tal jaren reeds een groote verandering bespeuren. Tot voorbeeld strekke Suriname, waar men meer en meer de negerbevolking Nederlandsch hoort spreken.

***

De Cur. Crt. vierde 11 December haar honderdjarig bestaan, waarmede de Redactie van Het Kol. Weekblad haar geluk wenscht. De courant gaf bij deze gelegenheid een afdruk uit van haar eerste nummer, dat Vrijdag 11 December 1812 verscheen onder den naam van The Curaçao Gazette, in den tijd dus, dat Curaçao niet meer Nederlandsch was, maar in Engelsche handen verkeerde.

Geen enkele naam, noch politieke gebeurtenis doet in dit nummer meer aan het vroegere moederland herinneren en toch was het nog geen 6 jaren geleden, dat Curaçao vermeesterd was.

***

Uit de Cur. Ct. van 13 Dec.:

„In de verdaagde algemeene vergadering der aandeelhouders van de Aruba Phosphaat-Mij., op gisterennamiddag gehouden, werden de punten in art. 18 der statuten afgehandeld. Het verslag van het bestuur werd goedgekeurd.

Wegens den lagen prijs van de phosphaat en de stijging van de vracht kon dit jaar geen dividend worden uitgekeerd."

***

„De bemanning van de Italiaansche brik „Mairi-Bahu" is alhier hedenochtend met den Hollandschen schoener „Camia" uit Bonaire aangekomen. Die brik, uit Trinidad met asphaltlading vertrokken, is ten westen van de kusten van Bonaire gezonken. De opvarenden zijn allen gered.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De „Kaoem Moeda" of de Indische partij in Ned.-Indië.

In de Pertja Timor van 17 October 1912 no. 64, wordt over dit onderwerp het navolgende gezegd:

De heer Ed. Douwes Dekker, de man die destijds onder den naam van Multatuli tal van belangrijke werken en geschriften het licht deed zien en daarin de meening verkondigde, dat de Inlander door het gezag werd misleid en bedrogen, is reeds lang ter ziele. Te Bandoeng woont echter thans een naamgenoot en bloedverwant van hem, die de leiding van het blad De Express op zich heeft genomen en die in zijn doen en laten schijnt overeen te stemmen met Multatuli, want ook hij verkondigt de meening, dat naar de belangen van den Inlander door het gezag niet wordt omgezien, en dat de Indiër eene bejegening ondervindt, welke niet is, zooals die behoort te zijn.

In elk geval is die bejegening zeer verschillend van die, welke ten opzichte van het overheerschende ras in acht wordt genomen. Het hindert en prikkelt hem, dat de rechten van den Inlander op den grond, die toch de zijne is, niet worden geëerbiedigd en dat deze daardoor in het gedrang komt van den vreemdeling, die zich van zijne voedingsmiddelen tracht meester te maken.

Het behoorlijk eerbiedigen van die rechten nu, is het streven van den heer Douwes Dekker te Bandoeng voor welk doel hij de Ind. Partij of de Kaoem moeda heeft opgericht, wier hoofddoel is: gelijkstelling te bewerken van allen, zoowel van Nederlanders, Javanen, Maleijers, n.l. van allen, die in Nederl.-Indië geboren zijn. Hij tracht nu daar voor de noodige aaneensluiting en samenwerking te verkrijgen.

Het gevolg van het in toepassing brengen van deze beginselen zal natuurlijk zijn, dat allen, die hetzelfde werk verrichten, ook op geheel gelijke wijze daarvoor zullen worden bezoldigd. Zoo vervolgt het blad. Dan eerst zal het tijdstip aangebroken zijn, dat de Nederlanders niet meer met geringschatting op het Indisch element neerzien want allen zullen dan op den voet van broeders en zusters met elkander omgaan, terwijl tusschen werkgevers en werknemers wederzijdsch liefdebetoon zal bestaan.

De Indiërs zullen in rechten geheel gelijk worden behandeld als de Nederlanders en in 't ruïl daarvoor Ned.-Indië verdedigen tegen den eventueelen buitenlandschen vijand. De Javaan en Maleijer zullen dan welerkeerig den Indo aanspreken met groo vader, broeder, zuster, enz.; er zal een geheel andere toestand in het leven worden geroepen dan die, welke thans bestaat.

De Nederlandsche Resident zal ter-gelegener tijd dan wel plaats moeten maken voor den Inlander, voor wien zelfs de functie van Gouverneur-Generaal open zal staan.

De straf van een beheerder van een onderneming, die den werkman afrost en daarvoor nu een boete van 5 gulden ontvangt, zal bij de gedachte gelijkheid, zeker ook aan den werknemer worden opgelegd, hetgeen dezen niet anders dan aangenaam kan zijn, doordien hij dan van een gedwongen verblijf in de gevangenis met de daaraan verbonden slechte kost: roode rijst, zwarte peper, droge visch en groenten, wordt ontheven.

Zou dit doel van de Indische Partij werkelijk bereikbaar zijn? vraagt het blad.

Laat het zich aanzien, dat zulk een gang van zaken als hier gedacht wordt, werkelijk tot stand zou kunnen komen op eene geleidelijke wijze?

Het antwoord op deze vragen zegt het blad schuldig te moeten blijven in afwachting van wat de toekomst brengen zal.

---

van te rillen, en kawat zette steeds 't gebrul in en hield adem tot den laatsten galm.

Vooral op 't groote gazon voor de kliniek was het 'n pracht acoustiek, daar was nog 'n kans op de katten van de verpleegster ook, en je zag bijtijds elke deur opengaan van getergde patiënten: zoodat sloffen en schoenen je nooit raken konden.

De medicus kreeg dagelijks klachten.

Hij was een verstandig man. Klagen bij George? Helaas, die was getrouwd, zat onder de plak en je was in Indië. De hemel beware voor ruzies over honden.

Hij stuurde een circulaire rond aan „houders van honden" over „overlast aan patiënten", waaronder „zwaar zieken", en dreigde met „'t zetten van strikken en 't afmaken van de vangst".

George teekende voor gezien op 't kantoor. De dokter had gelijk, maar helpen zou 't toch niet, dat doe je immers niet, dat was maar dreigen.

De zuster wist wel beter, scharrelde kliekjes vleesch bij elkaar en een bekend apenvanger, zette een paar ingenieuse, niet in 't oog springende vallen......

Toen gebeurde wat moest!

Dirk zag het bij 't uitrijden den volgenden morgen.

— Meneer, de verpleegster heeft beet, zei hij en hij stopte om zijn meester 't fraaie schouwspel te gunnen, van een opgeklapte bamboe, waaraan een hondenlijk bengelde. Dik was het van zich zelf en erger nog door 't versmoren. De kop hing over 't gele geheel, maar de daaruit priemende stijve ooren zeiden genoeg.

— Beware, dat is kawat, riep George uit.

— Hij is het in dooden lijve, spotte Dirk.

— Man, lach niet, je weet immers, dat 't beest ons gered heeft en hoe mevrouw op hem gesteld is.

— Ja, meneer, maar werkelijk 't was toch wel een salamander van een gladdakker, hield Dirk vol.

Goede raad was duur. George zat er leelijk in. Den dokter iets verwijten, zou hij zeker niet, die had gelijk.

Zijn vrouw de waarheid zeggen... o ruzie over de heele linie, dan kreeg je zusters en Tine's partijgangers... om 'n gladmuis.

— Dirk, je moet me er uit helpen, wat zullen we doen?

Nu had Dirk dat al direct bij elkaar gepiekerd.

Hij sprong den wagen uit, maakte 't stijve lijk los en lei het in den wagen. Een vitrage bewoog even en een dame met een groote witte poes op den arm keek alles aan. Waarom die poes, waarom die wraak, o Indië!

Hoe Dirk een en ander aanlegde was gruwelijk, maar praktisch. Concours d'adresse! Kawat uitgeschoten bij een bocht, wiel over z'n kop, alles gebeurd toen de auto leeg terugreed van 't kantoor en meneer verteld en beschreven, toen Dirk hem weer haalde om thuis te brengen.

(*Wordt vervolgd*).

Voordracht gehouden door den Arabier Toean Sajid Abdullah Alatas in de Vereeniging „Daja Oepaja" ter hoofdplaats Batavia.

In de Vereeniging Daja Oepaja is als regel aangenomen, dat op eiken eersten Woensdagavond van de maand een voordracht zal worden gehouden voor de leden. Zoo trad op 2 October 1912, des avonds ten 8 ure, in het Vereenigingsgebouw in Gang Djati, de heer Sajid Abdullah bin Aloei Alatas op met het onderwerp: *„Pleeg geen handeling, waarover ge U moet schamen".*

Als voorbeeld haalde spreker onder meer aan de handelingen van een dronkaard, die, op aanwijzing van een mandoor, door den werkgever uit zijn dienst was ontslagen, daarna moord pleegde op dien voorman en ten slotte in de gevangenis terecht kwam. De gevolgen hiervan voor 't gezin van den veroordeelde waren niet minder ernstig: De vrouw trok zich de zaak zóódanig aan, dat zij van verdriet stierf, terwijl de dochter alleen overbleef. Deze huwde later met een gegoed persoon, doch toen de vader zijn straftijd had uitgediend, durfde hij uit schaamte en uit vrees van verwijtingen te zullen hooren, zijn kind niet ontmoeten en moest hij er zich toe bepalen te trachten zijne dochter te zien door de openingen van de omwanding der woning, waarin hij verblijf hield of elders door zich zóódanig verdekt op te stellen, dat zij hem niet bemerkte.

Spr. wees telkens op de ellende, welke uit het misbruik van alcoholische dranken voortspruit en op het feit, dat te laat berouw dikwijls zoo weinig geeft. Na nog meerdere sprekende voorbeelden te hebben aangehaald, spoorde hij alle aanwezigen aan om steeds goed te wikken en te wegen alvorens zij tot een ernstige, ingrijpende handeling overgaan.

Zijne rede scheen wel in te slaan.

Gebrek aan Inl. geneeskundigen voor den Staatsdienst.

Het Hoofdbestuur van de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië moet thans reeds bij advertentie in de Inlandsche bladen een oproeping doen voor een Inlandsch Geneeskundige, die bereid is, op den voet van een particuliere overeenkomst, in dienst te treden bij den Spoorwegaanleg in Zuid Sumatra.

Toch is de bezoldiging niet gering, n.l. 300 gld. per maand vast tractement, verder 75 gld. per maand voor reis- en verblijfkosten, zoomede vrije woning of bij gebrek aan deze een geldelijk bedrag daarvoor.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onbehoorlijke behandeling van zaken. Zondag 20 October 1912, zegt T. S. N. in de Perniagaän van 21 October 1912 no. 238, wilde een Chineesche dame per spoor van Weltevreden naar Paroeng reizen en nam zij aan het loket in het Tanah-Abang-station een reisbiljet. Zij vroeg aan den persoon, die met de afgifte der biljetten was belast den prijs van één kaartje voor haar en een voor het Inlandsche meisje, dat haar volgde, waarop geantwoord werd, dat *f* 1.88 moest worden voldaan. De Chineesche reizigster begreep de berekening echter niet goed, doch betaalde eerst met een rijksdaalder, die niet kon worden gewisseld en daarna met twee guldens, zoodat zij 12 centen terug ontving.

Door de in het station aanwezige personen ingelicht, dat zij slechts 55 cent voor haar en 35 cent voor haar volgelinge, dus te zamen 90 cent had behoeven te betalen, vroeg de Chineesche reizigster het te veel betaalde aan het loket terug, maar ontving daar den raad om haar zakken eens goed na te zien, aangezien het geld vermoedelijk daarin wel aanwezig zou zijn.

Of zij al verklaarde, dat dit niet noodig was het hielp haar niet. Zij moest zich tevreden stellen met de verklaring, dat de persoon, met de afgifte van de reisbiljetten belast, later op den dag wel eens zou zien of in zijn kas te veel ontvangen was.

Aangezien het nog niet druk was op het station kan die persoon moeilijk beweren, dat het misverstand is ontstaan, doordien hij te veel te doen had of werd afgeleid.

Intusschen kan schrijver niet nalaten op het onbehoorlijke van een dergelijke behandeling van zaken te wijzen en vertrouwt hij, dat de spoorwegautoriteiten, in het belang van het groote publiek deze zaak eens zullen onderzoeken.

De Chineesche Republiek in afwachting van de erkenning door de Westersche mogendheden.

Naar aanleiding van het opvallende feit, dat nog geen enkele West. mogendheid de Chin. Republiek langs officiëelen weg heeft erkend, ook zelfs de Regeering der Vereenigde Staten van N.-Amerika niet, zegt de Fransisco Chronicle, dat het tijdstip voor die Regeering thans gunstig is om een bewijs van vriendschap aan de Chineesche Regeering te geven.

De Chineesche staatslieden immers doen hun best om de nieuwe Chineesche toestanden op Amerikaanschen leest te schoeien, terwijl twee invloedrijke Amerikanen, met name Professor Jeremiah W. Jenko, van de New-York-Universiteit, en William Bockhill, Amerikaansch gezant te Constantinopel, bij dat werk als voorlichters dienst doen.

Van de zijde der Chineesche Regeering heeft men herhaaldelijk getracht, die erkenning te verkrijgen, doch daarop werd nog geen enkel officiëel antwoord ontvangen.

Dit is te meer te betreuren om reden, dat, wanneer Amerika voorging, de andere Westersche Regeeringen hoogstwaarschijnlijk spoedig zouden volgen. Aldus meent bovengenoemd blad.

Ook de Engelsche bladen drukken hunne verwondering uit over het trage tempo, waarmede de Regeering der Vereenigde Staten van N.-Amerika in deze te werk gaat niet alleen, omdat dit land zelf den Republikeinschen Regeeringsvorm heeft, doch ook omdat de Noord-Amerikaansche Regeering bij de totstandkoming van de Chineesche Republiek hare gelukwenschen heeft aangeboden. Te opvallender is die houding, aangezien de opvolgende Noord-Amerikaansche Regeeringen steeds vlug bij de hand waren om andere nieuwe Republieken spoedig te erkennen.

Bij de tot-stand-koming van de Fransche Republiek in het jaar 1870 was de erkenning een daad, waarmede slechts twee dagen waren gemoeid.

Nu zijn wel is waar de volkstoestanden in China niet dezelfde als die, welke toenmaals in Frankrijk heerschten, maar in elk geval is het verschil niet zóó groot, dat de huidige houding der Vereenigde Staten van Noord-Amerika gewettigd zou zijn, merken de bladen op.

Bij de verwijdering van de Dom Pedro II-Dynastie uit Brazilië, was het Noord-Amerikaansch bestuur al even diligent, als bij de jongste erkenning van de Portugeesche Republiek, welke binnen zeer korten tijd geschiedde, terwijl toch wel niemand zal beweren, dat de volkstoestanden in Portugal zooveel beter zijn dan in China.

Volgens de meening van Dr. Charles W. Elios, oud-voorzitter van de Harvard-Universiteit die onlangs van een reis naar China terugkeerde, hebben alle vreemdelingen in de groote steden van China, evenals hij zelf, 't volle vertrouwen dat de Chineesche Republiek wel spoedig door de Westersche mogendheden zal worden erkend.

Men ziet uit het vorenstaande al wederom duidelijk, zegt M. C. in de Perniagaän van 19 October 1912 no. 237, het groote verschil in de wijze waarop met de Chineesche belangen, in vergelijking met de Westersche, wordt omgesprongen, en hoe moeilijk het schijnt de billijkheid tegenover China te betrachten.

De uiterste wil van een Chineeschen jeugdigen dronkaard ter hoofdplaats Soerabaija.

In de Perniagaän van 25 October 1912, no. 242, kan men de mededeeling lezen, dat, ter hoofdplaats Soerabaja, onlangs een 25 jarig Chin. jonkman is overleden, die, verslaafd aan alcoholische dranken, als hij was, vóór het sluiten zijner oogen, aan zijne vrienden verzocht in zijn lijkkist één flesch whisky en één flesch cognac te plaatsen terwijl zijn graf met alcoholische dranken moest worden overgoten.

De vrienden hebben na zijn overlijden aan dat verzoek voldaan en plaatsten bovendien op de offertafel in het huis van den overledene, behalve een glas whisky en een glas water, nog een aantal flesschen cognac!

Van Vreemde Koloniën.

ARBITRAGE.

't Loopt zonderling met Den Haag als zetel van 't internationaal hof van arbitrage. Terwijl Nederland zich gereed maakt om de opening van het Vredespaleis tot een der hoofdmomenten te maken in zijn feestviering van 1913, doet zich 't geval voor dat Nederland zelf een internationale arbitrage moet inroepen. En ziet, nu draagt 't deze scheidsrechterlijke uitspraak over zijn geschil met Portugal, over een grenskwestie in Timor, niet op aan het Haagsche hof, maar aan den voorzitter van den Zwitserschen bond. De gebeurtenis is te erger, omdat in 't met Portugal eenige jaren geleden Timortractaat in 't geval voorzien was en den nu genomen maatregel eigenlijk een afwijking van de getroffen regeling vormt. Wat de beweegreden is van deze eigenaardige handelwijze is niet bekend gemaakt. 't Is even aan te nemen, dat Portugal gevreesd heeft voor eenige bevoorrechting van Neder-

land, en Nederland den schijn heeft willen vermijden, bij verwachte gunstige uitspraak, van eenige partijdigheid. Maar als dit motief mag gelden, zal 't Haagsche hof er voor iedereen komen, behalve voor Nederland. Den eersten keer, dat een zoodanig argument opkwam, had 't met kracht teruggedrongen moeten worden, er ligt toch een verdachtmaking van de onbevangenheid en van het onbevooroordeelde van het hooge hof in opgesloten, die zijne hoogheid o. i. te na komt.

Ook van andere zijde wordt een ontrouw aan deze jonge instelling begaan, die eenigszins pijnlijk treft.

Na den terugkeer van zijn reis naar 't Panamakanaal te Washington, heeft president Taft een officieele verklaring afgelegd om het verkondigde bericht te logenstraffen, dat hij zich verklaard zou hebben tegen 't onderwerpen der met Engeland gerezen Kanaal-tariefkwestie aan scheidsrechterlijke uitspraak. Dit is niet juist, maar wel is hij, om de bijzondere omstandigheden, die dit vraagstuk beheerschen, tegen de keuze van 't Haagsche hof als arbiter.

Nu wil 't ons voorkomen, dat, waar 't hier geldt een oordeelen en beslissen op in een vorig tractaat vastgelegde gronden, de uitspraak bij uitnemendheid aan het hof in Den Haag zou kunnen worden toevertrouwd.

Daarentegen is van andere zijde de aanbieding gekomen om een verwikkeling door dit Haagsche hof op te lossen, die daarvoor minder geëigend schijnt, aanbod dat zeker niet verwacht was, en dat naar te vreezen is niet aanvaard zal worden. China heeft namelijk aangeboden de Mongoolsche kwestie in Den Haag te laten uitmaken. Het zal steeds een hoogst moeilijke vraag zijn, gronden te erkennen voor 't r e c h t van opstand, voor het r e c h t van eenig deel om zich los te maken van 't staatkundig gebied, waarvan 't onderdeel vormt. In deze zaak zou Mongolië zelf wel geen partij zijn, maar 't zou toch gaan over 't recht van dit land om zich los te maken van China en 't recht van Rusland om 't daartoe steun te verleenen. Formeel kan Rusland dit recht niet hebben, feitelijk beschouwt 't zijn inmenging dan ook als medewerking tot het scheppen van een nieuwen, om politieke overwegingen noodzakelijk geoordeelden toestand. Wij zouden ook voor deze vraagstukken nog een anderen weg willen zien dan geweld, wanneer overreding en minnelijk overleg ten slotte te kort schieten, maar tot onzen spijt kunnen wij daarvoor nog niet aannemen, dat de Mongolen over hun vrijheidswensch door 't hof in Den Haag zullen laten beslissen.

TRIPOLIS.

Tegenover 't zeer gunstige inspectie-verslag door den Italiaanschen minister uitgebracht over de in Tripolis bezette strook, is 't bijzonder interessant een kijkje te stellen op den toestand in 't daartegenover liggend Cyrénaïque. Men is te zeer geneigd om zich 't land als een woestenij met zwervende Arabieren te denken, zooals men zich elk land in de een of andere typeering voorstelt, die, waar voor een deel of brok, echter van 't overige een geheel verkeerd beeld geeft. Zoo zal men ook in de mededeelingen, die Enver Bey, de voormalige aanvoerder der Turken in Tripolis, aan een zijner vrienden Dr. Jaeckh geschreven heeft, kort voor zijn terugkeer naar Turkije, en die gepubliceerd zijn in de Frankforter Zeitung, zeker eenigszins verrassende bijzonderheden aantreffen.

De oorlogstoestand ten spijt ontwikkelt Cyrénaïque zich snel, in geestdrift ontstoken door zijn verlangen naar vrijheid en verdediging van zijn gebied. Er zijn in den laatsten tijd tien scholen geopend, die een duizendtal leerlingen tellen, twee meisjesscholen hebben er 150. Enver Bey zond 30 jonge Bedouïnen naar de militaire school te Constantinopel, 5 naar de dokterschool, 5 naar de veeartsenijschool, 5 voor scheikundige studie, 60 voor opleiding tot onderofficier, anderen naar een wapenfabriek en een handelsschool. Een instelling is bestemd om landbouwleeraars te vormen, die van dorp tot dorp zullen gaan om hun kennis te verspreiden.

Voor 't bestuur is 't gebied verdeeld in districten, onder cheiks, die door een raad worden ter zijde gestaan.

Het leger bestaat uit 3 regimenten infanterie, elk van 3 bataljons, elk weer van 3 compagnieën van 150 soldaten. Enver Bey wilde hieraan 3 mitrailleurcompagnieën en 3 batterijen, elk van 4 kanonnen, benevens 3 eskadrons bereden infanterie en 2 compagnieën maréchaussée aan toevoegen, doch de uitvoering hiervan heeft hij aan anderen moeten overlaten.

Deze en andere hervormingen eischten 9000 Turksche ponden per maand. De inboorlingen waren bereid directe belastingen op te brengen, maar Enver Bey verkoos een stelsel van indirecte heffing.

Hij heeft goede wegen laten aanleggen, ook over de bergen.

Hij had voor 't dagelijksch gebruik papiergeld uitgegeven, tot 10.000 T. ponden; de helft van dit bedrag was vóór zijn vertrek in geld omgezet, de andere helft in goud gedeponeerd in Alexandrië. De schatkist bevatte bovendien nog 10.000 T. p. in goud.

Bestuur en volk hadden aan niets gebrek. Enkele dagen vóór 't sluiten van den vrede kwam nog een groote bezending wapens en munitie aan en de magazijnen waren ruim voorzien van levensmiddelen. — Enver Bey heeft, toen hij 't zijn plicht achtte naar Turkije terug te keeren, alle noodige maatregelen getroffen, om stelselmatig in 't verzet te doen volharden.

Turksche bronnen staan nu eenmaal in 'n slecht gerucht. De gegeven voorstelling heeft op zichzelf ook wat snoeverigs. Wij zouden haar niet als een trouw beeld der werkelijkheid willen aandienen, maar wanneer alleen de grondtoon al maar waarheid bevat, wanneer 't verzet inderdaad georganiseerd wordt, niet slechts door gelegenheidsdaden hier en daar, maar ook door vorming en ontwikkeling van bestuur en volk, en wanneer daarbij de onderdanen offervaardig zijn, dan is er reden aan te nemen, dat ook hier een volk aan 't ontwaken is tegen den druk in.

BELGISCH KONGO.

Volgens art. 37 van 't koloniaal charter moet jaarlijks een rapport worden uitgegeven over den toestand van Kongo. In 't afgeloopen jaar werd de vrede niet verstoord. De talrijke verkenningen in verschillende gedeelten hadden in 't algemeen ook een vreedzaam verloop; 28 politietochten zijn vermeld en 9 militaire ondernemingen, om tegen rooverijen en rustverstoringen op te treden, alle hadden een kort verloop. De openbare macht berust in totaal op 17.833 man, hetgeen weinig wordt geacht voor het reuzengebied, dat zich nog te ontwikkelen heeft.

De regeering meent echter, dat de troepen uitsluitend voor eigenlijke militaire doeleinden zullen moeten worden bestemd, de plaatselijke politiekorpsen zullen daarom uitgebreid worden. Zij zullen samen tot 6000 man opgevoerd worden, die behalve de plaatselijke veiligheid, ook de dekking van transporten, van de posten en missiën tot hun taak zullen krijgen.

De rechterlijke macht onderging een reorganisatie (die in 't Kol. Wkbl. vermeld werd).

Met de meerdere veiligheid, neemt de immigratie ook toe. Toch lijkt ons het aantal nog niet groot, van 1 Januari 1910 tot 30 Juni 1912 immigreerden 434 Belgen. Er zijn steeds aanvragen tot immigratie, maar de regeering regelt de toestemmingen naar de gelegenheid om in de behoefte te voorzien. Op 1 Januari 1911 telde Kongo 4000 blanken, waarvan 3400 Belgen, van wien ongeveer 2/3 in dienst der kolonie.

Op economisch gebied was de voornaamste gebeurtenis de opheffing der uitgave in regie van de domaniale gronden. De regeering heeft de proeven van caoutchouc-bosch-ontginning opgegeven. Toch blijft zij aan alles wat grondbouw betreft haar volle belangstelling schenken. De proeftuinen bestudeeren in- en uitwendige cultures.

Aan mijnproducten worden onderzoek en studie gewijd.

Sedert 1 Juli 1912 zijn de spoorwegtarieven verlaagd van Matadi tot Stanley-Pool. Uitbreiding van den telegraaf-, post-, spoorweg- en stoombootdienst gaat gestadig voort.

De belastingen werden op beter grondslag gevestigd, de opbrengst ervan groeide regelmatig.

De financieele toestand teekent zich in een totaal der ontvangsten van ruim 52 millioen fr. tegenover uitgaven van ruim 41½ mill. fr.

TEGEN NADIENEN.

In verband met de uitlatingen in de 2e Kamer die aanleiding zijn geworden tot de uitgave van den open brief „Ambt en belang", door Mr. H. P. Marchant, lid dier Kamer, heeft dit uitknipsel uit de N. R. Ct. bijzondere actualiteit.

„In het Lagerhuis vroeg de afgevaardigde Wedgwood aan den minister van koloniën, welke maatregelen hij laatstelijk had genomen om te beletten, dat de gouverneurs van Britsche koloniën en andere koloniale ambtenaren, door 't departement benoemd, na hun ontsag commissaris of oprichter van naamlooze vennootschappen worden.

Minister Harcourt antwoordde, dat de zaak eenigszins moeilijk is, maar hij overwoog voorschriften ten einde te beletten, dat een afgetreden ambtenaar commissaris of geëmployeerde wordt van een maatschappij, werkende in de kolonie, die hij pas heeft verlaten, zonder dat de gouverneur dier kolonie hem schriftelijk tot het aannemen van zoo'n post verlof geeft.

Een ander afgevaardigde sprak toen een goed woord ten bate van sommige afgetreden gouverneurs, die mannen van groote bekwaamheid en kleine middelen zijn, waarop de minister nog eens zeide, dat de beperking alleen de kolonie geldt, die zij pas hebben verlaten."

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Het Koloniaal Tijdschrift.

De Januari-aflevering opent met het slot van de studie van den assistent-resident J. H. van Wely over het Panislamisme, welke studie van actueel belang is, vooral met het oog op de gebeurtenissen in den Balkan.

Onder het opschrift „Nieuw leven" vergelijkt de heer H. Doeff de huidige toestanden in het sultanaat Bima op het eiland Soembawa, die hij in 1912 persoonlijk waarnam, bij twintig jaar geleden, toen schrijver als asp.-controleur eenige maanden met het bestuur in de afdeeling Bima was belast.

Met heldere kleuren teekent de heer D. de groote veranderingen, die in dat tijdsverloop en inzonderheid in de latere jaren, hebben plaats gehad, evenals in zooveel andere streken der Buitenbezittingen.

Merkwaardig vooral is hetgeen hij schrijft over Sultan I Brahim, die reeds in 1886 door de Indische Regeering als vorst van Bima werd erkend en thans nog als bestuurder fungeert.

„Onder het oude régime had ik I Brahim gekend als de bijna onbewegelijke jonge man, staatsiepop, roi fainéant in miniatuur, die, met den rug gezeten naar het groote open raam van het ruime ontvangvertrek der toenmalige sultanswoning, aan de ronde tafel met de traditioneele glaasjes stroop en inlandsche gebakjes, omringd van zijn rijksgrooten, zich, hoewel volkomen in staat met den Europeeschen ambtenaar een gesprek in het Maleisch te voeren, in voorgewende onkunde de onbeteekenende receptie-praatjes die bij zulke ontmoetingen gewisseld werden, in het Bimaneesch liet overzetten. Daarbuiten de rajat, met welks nooden en behoeften hij zich als vorst niet mocht bemoeien, gehurkt, ...end naar het schouwspel van de onvergetelijke lijfwacht of van de zweepschermers uit Mangerai, die elkander, ter eere van de bezoekers, onder het sultansraam met lange rotanzweepen afranselden.

En thans — onder het jonge régime, die ouder geworden, doch verjongde vorst, op de geïmproviseerde bank vóór de school, in eenvoudig tournée-costuum, met den kroonprins, den radja moeda en enkele hoofden in zijn gevolg, levendig en opgewekt, een groot register vóór zich, vol belangstelling het werk van den Europeeschen onder-collecteur volgend en zijne meening zeggend omtrent den aanslag van de beurtelings voor hem nederhurkende belastingschuldigen."

Als scherpe tegenstelling van het voorheen en thans nog een ander voorbeeld.

„Tal van bouwgronden, als sawah geschikt, werden vroeger niet of onvoldoende bebouwd, omdat de heerschende onzekerheid van het bezit de eigenaars er van afhield zich in te spannen voor het verkrijgen van een oogst, die hun bij welslagen toch misschien afhandig zou worden gemaakt. Waartoe leidingen aan te leggen? De rijksgrooten of hun satellieten beschikten toch naar willekeur over 't water! En had een dorpeling zijn grond bevloeibaar gemaakt, zoodat er goede verwachtingen van konden worden gekoesterd, dan kon de ongelukkige dwaas er vrijwel zeker van zijn, dat binnenkort het optreden van een hoofd, hem weldra tot afstand daarvan zou dwingen.

Dit is thans anders geworden. Allerwege, waar de natuur van het land het toelaat, ziet men thans gedurende den paditijd in Bima het rijstgewas golven. Er wordt van bestuurswege toezicht gehouden op een billijke waterverdeeling, zich regelend naar de gemeenschappelijke belangen der kamponggenooten. Een ieder bezit genoegzame zekerheid van het genot der vruchten van eigen arbeid. Met het jaar neemt de productie der sawah's toe, hetgeen ook o. a. merkbaar is in de opbrengst der belasting. In enkele jaren tijds is het cijfer dier belasting van f 36.000 tot f 76.000 gestegen."

De heer H. J. F. Borel, ambtenaar voor Chineesche zaken te Makassar, artikelt over de Chineesche kwestie en de ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur. De eigenlijke Chineesche kwestie laat hij echter buiten beschouwing, om meer de aandacht te laten vallen op het feit, dat z. i. de gewestelijke en plaatselijke autoriteiten onbekend zijn met hetgeen er in den boezem der Chineesche gemeente omgaat. Zij kennen de Chineezen eigenlijk alleen van „tempo dahoeloe", doch van de groote beweging onder de Chineezen, dateerend van ongeveer 1905, weten zij voor 't grootste deel enkel de uiterlijkheden; daardoor staan zij vreemd tegenover de Chineezen van thans. Zij zijn onbekend met het doel der in den laatsten tijd opgerichte Chineesche vereenigingen, zien ongevaarlijke voor gevaarlijk aan en omgekeerd, met al de nadeelige gevolgen van dien.

De heer B. wijt die onbekendheid niet aan de ambtenaren, doch hoofdzakelijk aan de Regeering, die wel degelijk op de hoogte van de Chineesche kwestie, zooals die haar ter kennisse is gebracht door de ambtenaren voor Chineesche zaken, in gebreke bleef de ambtenaren van het Binnenl. Bestuur voldoende in te lichten.

Schr. hoopt, dat hierin spoedig verandering komt. De ambtenaar voor Chineesche zaken behoort z. i. niet enkel adviseur en rapporteur der Regeering, maar evenzeer van het bestuurshoofd te zijn.

Verder is 't hem niet bekend of aan de bestuurs-academie ook een cursus wordt gegeven over de Chineezen in het algemeen, de Chineesche kwestie en de Chineesche vereeniging in onze koloniën in het bijzonder. Zoo niet, dan wordt het hoog tijd, dat in die leemte wordt voorzien.

Van de overige bijdragen, welke deze afl. van het Koloniaal Tijdschrift bevat, noemen we slechts den inhoud, nl. Koerang terang, door J. van Dissel (een uitdrukking in den inlandschen volksmond voor vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging wegens gebrek aan bewijs). — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en Ch. P. J. Blok. — Vreemde koloniën, door A. M. — Aanteekeningen betreffende de begrooting voor Ned.-Indië 1913. — Mededeelingen. — Plaat: Jan Chinees in 't goeie Indië.

De Indische Gids.

Door den heer Van Karnebeek was bij het debat over de jongste Indische begrooting de wenschelijkheid betoogd van een Kolonialen Raad te 's-Gravenhage, tegen welk denkbeeld de heer M. Moresco in de Januari-afl. van de Indische Gids in verzet komt, althans voor zoover het betreft de motieven, welke de heer v. K. aanvoerde om het bestaan eener dergelijke instelling te wettigen.

Vervolgens komt de heer D. G. Stibbe, Inspecteur van den arbeid in Ned.-Indië, op tegen de critiek door „Planter" geleverd, naar aanleiding van het 1e verslag van den dienst der arbeidsinspectie en koeliewerving, in de samenstelling van welk verslag de heer St. een belangrijk aandeel had.

Daarop volgt een uitvoerige beschouwing van den ingenieur E. A. C. F. v. Essen over de vraag, of leiding van- en toezicht op den landbouw op Java noodig is, een vraag, die de schrijver zonder voorbehoud bevestigend beantwoordt.

Dr. J. du Hullu schrijft over het gehalte van de dienaren der Oost-Indische Compagnie tijdens het Gouverneur-Generaalschap van Pieter Both (1610—1614).

Aan de hand van archiefstukken komt schr. nog eens bevestigen, dat het daarmede zeer treurig gesteld was, hoe kon het ook anders?

„De herten van Toendoek" betitelt E. F. Jochim een lachverwekkend stukje, waarvan we den inhoud niet willen verraden.

Verder leest men in dit Ind. Gids-nummer een overzicht der uitkomsten van het welvaart-onderzoek op Java en Madoera, het recht en de politie betreffende. De rubriek Varia bevat: Ervaringen met het Inlandsch onderwijs in Britsch-Indië. — Volksvoordrachten over Indië. — Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den O.-I. Archipel (Atjehsche zelfbesturen).

De woningtoestand in Suriname.

Rapport van de Commissie benoemd bij Gouv. Res van 28 Juli 1900, No. 20, om te rapporteeren en te adviseeren omtrent de woningtoestanden in de kolonie (Paramaribo, H. van Ommeren).

Van de twee vragen, welke genoemde commissie werd uitgenoodigd om te beantwoorden, luidde de eerste: „Is de woningtoestand van de lagere

klassen der bevolking te Paramaribo van dien aard, dat het Bestuur op eenige wijze moet ingrijpen."

Naar aanleiding van deze vraag onderzocht de commissie de toestanden van 1680 erven in de stad, bij welk onderzoek zij tot de conclusie kwam dat de vraag bevestigend beantwoord moest worden.

In aansluiting daarmede is de commissie van oordeel, dat een woningwet noodig is, doch zij acht zich niet bevoegd zoodanige verordening te ontwerpen en na te gaan welke financiëele gevolgen daaraan verbonden zijn.

De weg naar Panama.

De Groene Amsterdammer van 5 Januari jl., maakt zich boos over de weinige voortvarendheid, die onzerzijds wordt betracht om Curaçao zijn aandeel te doen verwerven in de groote voordeelen, die verwacht worden van de opening van het Panamakanaal in September dezes jaars.

„Er is met kleine redenen aangegeven, dat de wensch Curaçao en de havenplaats Willemstad van het oplevende wereldverkeer te doen genieten een lieve illusie zou blijken. Zulk ge-overweeg van kat-uit-den-boom-kijkers is eerlijk Hollandsch van den goeden stempel. Elan, ook in handelszaken, heeft onze landaard zelden! — Dat het thans nog niet is uit te maken in hoeverre eene goede haven, met uitstekende dokken en quarantaine-inrichting bij Willemstad, zooals een voortvarende geest zich die moet denken, een knoop zou kunnen leggen in het handelsbedrijf tusschen verscheidene wêrelddeelen — het is duidelijk genoeg; maar dat, bij een blik op de kaart, de groote mogelijkheid bestaat, dat zulk een schepping de schepping zal zijn van een levendig centrum, dat zoowel overscheephaven (voor de Antillen en Venezuela) als groot doorvoerstation wezen kan, moet duidelijk zijn voor wie niet stekeblind is."

Aldus betoogt het blad en herinnert daarbij aan den ver-vooruitzienden, genialen, Raffles, toen hij Singapore stichtte.

De Inlandsche Christenen.

Van de hand van Ds. J. W. Gunning is een zeer lezenswaardige brochure verschenen over de Inlandsche Christenen (Baarn, Holl. drukkerij).

De schrijver heeft getracht bij zijn beschouwingen over deze „veelbesprokenen, veel opgehemelden en veelgesmaden" zich op een onzijdig standpunt te stellen en schijnt daarin goed geslaagd.

Enkele citaten ten bewijze: „Vrij algemeen klaagt men over luiheid en brutaliteit van Inl. Christenen. Deze beschuldiging schijnt de best gestaafde...... Zeker, door het Christendom te aanvaarden komt de Inlander in zeer nauwe aanraking met den Europeaan. Deze laatste nu verricht in den regel geen handenarbeid. Dat bij sommige Christen-Inlanders de indruk wordt gewekt, als zou deze minderwaardig zijn, is dus niet zoo heel onverklaarbaar." Maar overigens: „Men denke zich de Minahassa met 182.000 Inlandsche Christenen, of de Bataklanden met ruim 100.000 of de Inlandsche Christen-desa's op Java met 500 tot 2500 zielen, en men stelle zich die allen voor bezield door de gedachte, dat handenarbeid toch eigenlijk beneden hun waardigheid is!" Blijft nog de brutaliteit: „Ook ten opzichte van deze beschuldiging zal ik allerminst beweren, dat zij van elken grond ontbloot is. Hoe kan het ook anders? Men kan toch moeilijk zeggen, dat de houding door een Inlandsche bediende krachtens zijn volksaard en zijn traditiën tegenover den Europeaan, in wien hij gedwongen is zijn meerdere te zien aanneemt, in overeenstemming is met het Christelijk beginsel, dat wij allen broeders zijn, kinderen van een en denzelfden Vader. De Europeaan gewent zich zoo spoedig aan de gedweeheid van den Inlander, dat hij langzamerhand deze houding als eisch gaat stellen. Dat daarentegen een Inlandsch Christen de dingen anders voelt is niet zoo heel onverklaarbaar."

De Macedoniër.

In No. 1 van het zendingstijdschrift „De Macedoniër" geeft Ds. H. Dijkstra een overzicht van de jongste Indische begrootingsdebatten met betrekking op de Zending en het onderwijs in verband met het „treurig optreden van de vrienden van den heer Vierssen".

Ds. D. Bakker bespreekt het zendingsonderwijs in de Inlandsche maatschappij, terwijl Ds. D. K. Wielenga een artikel schrijft over het schuldbesef bij den animistischen Soembanees.

Een onderwerp dat nooit uitgeput raakt.

Aan de bekende kwestie, die in den laatsten tijd schier elke week in „De Ingenieur" de aandacht vraagt, schijnt geen einde te zullen komen. Nu weder schrijft de oud-hoofdingenieur N. Wing Easton in het jongste nummer een artikel getiteld: De rijksopsporing van delfstoffen in verband met de instelling van een algemeenen geologischen dienst in Ned.-Indië.

De arts in Ned.-Indië.

Van wege de vereeniging „Oost en West", afd. Informatie-Bureau, is verschenen No. 7 van het seriewerk: Staats- en particuliere betrekkingen in onze overzeesche bezittingen.

Dr. C. Winkler, oud inspecteur van den Burg. Gen. Dienst in Ned.-Indië, behandelt daarin de vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in N.-Indië.

Het werkje, waarop op een andere plaats in dit blad ongetwijfeld nader de aandacht zal worden gevestigd, is verkrijgbaar bij M. Nijhoff te 's-Hage.

Pintoe Perniagaän.

Het te Amsterdam verschijnende maandblad voor handel, nijverheid, landbouw en mijnwezen „Pintoe Perniagaän", waarvan de hoofdinhoud in het Maleisch is gesteld, bevat in den regel ook artikelen in het Nederlandsch. Zoo treffen we bijv. in het Nr. van 31 December jl. de volgende opstellen aan:

De volks-theecultuur in de Preanger Regentschappen en Onze nationale scheepvaart op en in Oost-Indië, door P. A. F. Blom (slot). Een der Maleische bijdragen brengt levensbijzonderheden van toean Boissevain van het Algemeen Handelsblad.

Katoencultuur in Ned.-Indië.

Het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg heeft een geschrift uitgegeven dat een overzicht bevat van hetgeen werd verricht ter bevordering van de katoen cultuur in Nederl.-Oost-Indië in 1911.

De volgende onderwerpen vinden er een plaats in: Overzicht der proeven in de residentie Palembang, door D. J. G. van Setten. — Verslag van het onderzoek naar de ziekten en plagen der katoen in die residentie, door Dr. P. van der Elst. — Selectie der Inlandsche katoen door denzelfde. — Verslag der proefnemingen met katoen in de res. Benkoelen, door Dr. J. van Breda de Haan. — Verslag der proefnemingen met katoen in de res. Benkoelen, door Dr. J. v. Breda de Haan. — Verslag van een onderzoek naar den stand der katoencultuur in de res. Djambi door Dr. P. v. d. Elst.—Verslag der proefnemingen met katoen in het Oosten van den Archipel, door Dr. J. v. Breda de Haan.

Tropisch Nederland.

We ontvingen het eerste nummer van „Tropisch Nederland. Maandblad uitgegeven met medewerking van het bestuur der groep Nederlandsch-Indië voor het Algemeen Nederl. Verbond. Aan de hand van „Neerlandia" werd de oprichting van dit nieuwe orgaan in Het Kol. Weekblad van eenige weken geleden reeds aangekondigd. Op den inhoud van dit eerste Nr., dat prijkt met het portret van Mr. C. Th. van Deventer, komen we wellicht terug. Overigens zij het orgaan een langer leven toegewenscht dan zijn voorganger: „Ons Volksbestaan" beschoren was.

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat Nieuwsblad t/m 20 December 1912.
De Locomotief t/m 19 idem;
Het Soer. Handelsblad t/m idem;
De Sumatrapost t/m 19 idem;
De Sumatrabode t-m 19 idem;
Tjahaja Sumatra t/m idem;
Weekblad voor Indië no. 34;

Banier no. 39;
Bandelier no. 13;
Handelsberichten van het Min. van Landbouw;
...dera Wolanda no. 114;
Ned. Staatsalmanak 1913;
...itte Kruisblad no. 3;
Woningtoestand in Suriname; Rapport van de ...missie benoemd bij Gouv. besluit:
Koloniaal tijdschrift no. 1 1913.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 13 Dec. 1912. No. 100.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan Mr. P. N. van ... Stok.

Ontslagen: op verzoek eervol de chef van expl. ...atra S.S., G. P. J. Caspersz; de opzichter E. ...der Velde; de klerken J. E. L. Marteau en P. H. Lapré; de administrateur I. Benjamins.

Benoemd: tot vendumeester bij de Algem. Reken...er H. Ch. Knaud; tot politie-opziener 1e kl. C. van Herwijnen; tot chef van exploitatie van den ...atra S.S. J. Koomans; tot chef 2e afd. S.S. op ... C. W. Koch; tot ass.-resident der L. Kota H. van Os.

Belast: met de waarneming der betrekking van ...dcommies Dept. der Gouv. bedrijven J. J. Vonk ...bers.

Gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. Reijnders; van den Dir. van Landb. J. Olivier.

Benoemd: tot wedana van Lebak Mas Sastradir-; tot Regent v. Tjiandjoer Raden Toemenggoeng ... Nata Koesoema.

Ontslagen: op verzoek eervol de civiel-gezagheb... A. J. van Gogh.

Benoemd: tot tijd. civ.-gezagh. J. J. Zantman.

Geplaatst: in de res. Banka de civiel-gezaghebber P. Gaillard.

Benoemd: tot onderwijzeres mevr. P. J. Ch. Lam...; tot houtvester K. Soeters.

Militair Departement.

Bevorderd: tot kapt.-kw.m. L. van der Ven.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de kapt. der genie ... L. Vogelesang; naar Tjimahi de 2e luit. der ...alerie H. Treffers.

Uit de Javasche Courant van 17 Dec. 1912. No. 101.

Civiel Departement.

Verleend: 9 maanden verlof aan Mr. D. Rutgers; ...aar aan den ingenieur F. de Boer; 9 maanden ... den onderwijzer A. de Geus; 9 maanden aan ... onderwijzeres mej. F. A. Schippers; 1 jaar aan ... administrateur G. Engelberts en den onderwij... S. K. Sanders; 11 maanden aan den ass.-resid. R. Speltie.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e commies F. Abrahami de Melverda; de bureauklerken H. A. ...mann en L. A. Krancher; de schout voor de ...e A. Grootjans; de 2e commies J. A. Willemsz ...oms; de commissaris van politie F. M. F. de ...tere.

Benoemd: tot houtvester W. Versluijs; tot stations...mies K. J. Simon; tot opzichter bij de fabrieken Madoera P. E. J. Bonk; tot chef der werkplaat... bij de ombilinmijnen L. Senstius; tot architect Bakker; tot tijd. architect A. W. Andriesse; tot ...dinspecteur van den burg. geneesk. dienst Dr. Th. de Vogel; tot inspecteur W. J. van Gor...; tot lid van den gemeenteraad van Buitenzorg ...n Soemeroe.

Gesteld: ter beschikking van den Directeur der ... bedrijven L. J. Chr. van Es; van den hoofd...teur, chef van den post- enz. dienst A. J. A. ...rte.

Benoemd: tot 2en commies W. J. Trouerbach; tot commies C. W. Salhuteru; tot patih van Krak... Mas Kerto Amiprodjo; van Probolinggo Raden ... Widojo.

Toegevoegd: aan den ass.-resident van Asahan ambtenaar G. A. Brunet de Rochebrune.

Aangewezen: als hoofd van de Ambonsche school Djokjakarta de onderwijzer H. M. Janssens.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres ... S. H. van Es.

Benoemd: tot onderwijzer te Soerabaja A. F. J. ...laar; te Batavia J. Westendorp.

Toegelaten: tot uitoefening der verloskunde als ...vrouw mej. M. C. H. le Clercq.

Militair Departement.

Ontslagen: eervol als mil. commandant van Am... en Ternate de luit.-kol. der inf. R. A. Cor...sen; benoemd als zoodanig de majoor der inf. J. Gooszen.

Bevorderd: tot 1en luit. de 2e luit. der inf. K. van Dalsum, J. Biegel en W. C. Neijs.

Benoemd: tot pl. adjudant te Magelang de 1e luit. Oberstadt; tot pl. adjudant te Tjimahi de 1e luit. Dieleman.

Geplaatst: te Batavia de 1e luit. O. C. Tulleken: het 1e bat. de 2e luit. A. J. Hillen.

Overgeplaatst: naar Makassar de 2e luit. G. A. Lutz; naar Tjimahi de 2e luit. der art. J. Claa...; naar Malang de 1e luit. der art. W. P. J. K. ...t de Rochebrune.

Geplaatst: te Batavia de 1e luit. der art. P. A. Brouwer en de 2e luit. S. C. W. J. Bijl de Vroe; te Batavia de 1e luit. der genie A. H. van Dijk; te Tjimahi de 2e luit. der genie H. J. J. Schneider, H. A. Visman en W. H. Elsman.

Benoemd: tot 2en machinist Th. H. B. Krone; tot 1en stuurman T. Fenenga; tot 2e stuurlieden S. J. Schoorl, J. A. Thysse, W. C. Harinck en J. G. Robanus Maandag; tot 3e stuurlieden Ph. A. C. Th. Knijff, J. Jonker, J. Otto, J. C. Harten en H. O. Kampschuur.

Naamlijst van nieuw toegetr. Leden.

	Contributie.
Dr. O. A. Peters	f 2.50
J. J. Benjamin, Dir. Kol. Bank	,, 4.00
H. J. Wessels van Essen (Watergraafsm.)	,, 2.50
Ch. Boissevain, Hoofdred. Handelsblad	,, 3.00
E. H. Crone	,, 2.50
P. R. van Duinen	,, 2.00
K. Th. Reudler	,, 2.00
M. A. Terwen	,, 2.00
H. C. F. Vermandel	,, 1.00
W. A. L. Soetbroodt Piccardt, 1e Lt I.L.	,, 2.50
J. J. W. Willenbom, Onderw. N.-I.	,, 2.00
Mevr. F. van Aalst Komung	,, 10.00
C. Tersteeg	,, 5.00
Mevr. Oly geb. Rikkers	,, 2.00
G. J. van Essel, O.-I. Ambt.,	,, 2.00
W. J. Tangkau	,, 2.50
allen te Amsterdam.	
P. A. W. Elbers, 1e Lt. Cav. O. I. L.,	,, 2.00
P. J. W. Roelants	,, 2.00
K. G. Joeksveld	,, 2.00
Mevr. A. Dijk, geb. Bruijn van Rosenburg	,, 2.00
J. Vollema	,, 2.00
J. C. C. Ruys	,, 2.00
A. H. Wegerif Gzn.	,, 2.00
Jhr. Mr. G. W. Mollerus	,, 3.00
G. Overdijkink	,, 2.00
F. Wijn	,, 2.50
allen te Apeldoorn.	
Mr. J. A. N. Esche Ambt. In- en Uitvoerrechten O.-I. Arnhem	,, 2.50
K. Bonsema, Velp, Arnhem,	,, 2.00
W. J. Slooff, Onderw. N.-I., Bergen-op Z.	,, 2.00
K. N. Binnendijk, Ass.-Res. m. v., Breda,	2.50
H. Krausse, Comm. P. en T. N.-I., Breda,	,, 2.50
Mr. F. H. J. J. Sluijs, O.-I. Ambt., Breda,	,, 2.00
Mej. A. Polak Farrell, Onderw. W.-I.	,, 2.50
Mij. tot Exploitatie der Suikerfabrieken Sentanenlor, Brankal en Dinojo	,, 100.00
Mevr. de Wed. J. van Hengel, geboren Huygen de Raat	,, 2.00
Mevr. de Wed. H. de Rochemont, geboren Dupriez	,, 2.00
K. W. Boogaard, 1e Luit. Inf. O. I.1L.,	,, 2.00
J. J. H. Smeenk, 1e Luit. Inf. O. I. L.,	,, 2.00
Tromp de Haas	,, 2.50
W. F. Dracht, O.-I. Ambt.,	,, 2.50
E. Vonck	,, 3.00
J.G. Schuring	,, 2.50
J. H. Pietermaat	,, 2.50
C. van der Velde, gep. Resident,	,, 2.50
F. C. Kist, Civ.-Ingenieur N.-I.,	,, 5.00
H. J. de Groot, Insp. der Fin. N.-I.,	,, 5.00
W. de Vos tot Nederveen Cappel, 1e Luit. Inf. O. I. L.,	,, 2.50
H. J. Roelfsema, gep. Inspecteur der In- en Uitvoerrechten N.-I.,	,, 3.00
J. W. van Marle	,, 2.50
H. Colijn, Minister van Oorlog enz.	,, 5.00
P. v. Genderen Stort, Kapt. G. S. N.-I.,	,, 2.00
J. van Aalst, Ass.-Resident m. v.,	,, 2.00
W. Gijzen	,, 2.50
Jhr. J. O. de Jong van Beek en Donk, oud-Gouverneur van Curaçao,	,, 3.00
P. Weijers, gep. Resident,	,, 5.00
M. Valk, O.-I. Ambt.,	,, 2.50
allen te 's-Gravenhage.	
Mr. A. C. Lagerweij, Ind. R. A., Leiden,	,, 2.00
Dr. J. Melius, Leiden,	,, 2.00
J. J. A. Cobben, Onderw. N.-I., Beek, bij Maastricht.	,, 2.00
H. P. W. Bertelink, Onderlt. Inf. O. I. L.,	,, 2.50
H. W. Verharen, 2e Lt. Inf. O. I. L.,	,, 2.50
H. Altman, Ass.-Resident m. v.,	,, 5.00
H. W. Kal, oud-Resident,	,, 2.50
allen te Rotterdam.	
Mr. C. A. Wienecke, Voorz. Landr. m. v., Zeist, bij Utrecht,	,, 5.00
Baron C. W. Th. van Boetzelaer van Dubbeldam, de Bilt bij Utrecht,	,, 2.50
D. Duursma, Contr. B.B., Scheveningen,	,, 3.00
J. A. Vroege, Cargadoor, Scheveningen,	,, 5.00
Dr. C. Winkler, Oud-Insp. Gen. N. I. Scheveningen,	,, 3.00
H. E. Meijer, Mach. Gouv. Marine, Vlissingen,	,, 2.00
J. B. de Kort, oud-Luit. Inf. O. I. L., Voorburg,	,, 2.00
W. F. C. Rödlich, Kapt. Kw.meester, Weltevreden,	,, 2.50
J. G. van de Stoop. Asp.-Ingenieur N.-I., Weltevreden,	,, 1.00
J. Kippers, oud-Lt. Inf. O. I. L., Zwolle,	,, 2.50

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Acht dames en één heer voor pianolessen.

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan éene met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Drie jonge dames voor kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Dame, 24 j., Prot., voor waarneming huishouding bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht.

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame voor 't geven van lessen in de Fransche taal

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned. b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag**, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55 per 50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag**, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"

ELITE BIOSCOPE

PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK

SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA

Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.

ENTRÉE: **50** en **25 Cent** voor de MATINÉE'S, **f 1.—, f 0.75, f 0.50** en **f 0.30** voor de AVOND-VOORSTELLINGEN.

VAÇANT

VRAAGT Krul's HOPJES.

VRAAGT Krul's CHOCOLADE.

VRAAGT Krul's BONBONS.

WAT

[br]engt ieders belang mede bij de aanschaffing van HEEREN- en KINDERKLEEDING?

DAT

men onberispelijke coupe, soliede stoffen en prima afwerking

KRIJGT VOOR DEN LAAGSTEN PRIJS.

[H]ET AANGEWEZEN ADRES DAARVOOR IS EN BLIJFT

LIJNKAMP's KLEEDINGMAGAZIJN

[G]ROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT, TEGENOVER HET STADHUIS.

Door onze groote wekelijksche zendingen naar Indië zijn wij in staat, onderstaande artikelen 30 % goedkooper aan te bieden dan de gewone winkelprijzen.

Fijne zachte Flanel f 7.95 p. blok (30 El)	**STERK GRASLINNEN**
Souple dunne Shirting „ 12.25 „ 54 „	**(spreiengoed)**
Reform-stof . . . . „ 5.90 „ 30 „	
Badhanddoeken . . „ 4.50–f 6.20 dozijn	85 cM. f 12.75, 100 cM. f 15.75 (60 El)
Badstof aan 't stuk 70 cM. br. „ 0.42 per el	125 „ „ 12.75, 140 „ „ 15.50 42 „
Sterke witte Handdoeken „ 2.75 dozijn	150 „ „ 16.30, 163 „ „ 18.75 42 „
Mooie Theedoeken . . . . „ 1.80 „	180 „ „ 21.80, 200 „ „ 25.80 42 „
Sterk Tafelgoed 160/245 . . „ 1.85 stuk	250 „ „ 22.50 per 24 el
Bijpassende Servetten . . „ 2.75 dozijn	ook per half stukje verkrijgbaar.

LINGERIES VOOR INDIË, elegant en goedkoop.

Alle artikelen fabriceeren wij vanaf de goedkoopste tot de fijnste genres.

FIRMA H. BONEFAAS, *Hengelo (O.), Den Haag, Beeklaan 466.* **Fabriek en Export.**

GROBBE - COMESTIBLES.

Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

GALERIES MODERNES

I. DE VRIES

DEN HAAG - Hoogstraat 4

TELEFOON 815.

SPECIALITEIT IN GEGARNEERDE EN ONGEGARNEERDE DAMESHOEDEN

ENORME SORTEERING BILLIJKE PRIJZEN

JAEGER

is voor ons klimaat de

BESTE ONDERKLEEDING.

L. VAN DER VIJVER,

Korte Houtstraat 14c

en

SPINOZASTRAAT 95, b/h. Oranjeplein.

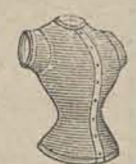
GROOTE KEUZE in:

NORMAAL WOLLEN en

HALF WOLLEN ONDERGOEDEREN.

half wol f 0.65
heel wol f 1.20

half wol f 0.75
heel wol f 1.35

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

half wol f 1.35
heel wol f 2.40

Goederen worden op zicht gezonden.

Tel. No. 2318.

Indisch Restaurant

Vereeniging „OOST EN WEST"

LAAN v. MEERDERVOORT 187

Telephoon 2655.

INDISCHE KOKKIE

GROOTE VERSCHEIDENHEID VAN

OOSTERSCHE GERECHTEN.

ZORGZAME EN ZINDELIJKE BEREIDING VERZEKERD. BILLIJK TARIEF.

TJOBALAH SATOE KALI, TEMTOE NANTI DATANG KEMBALI

Plat du Jour à f 1.50.

Diners vanaf f 1.75.

Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van bezorgloon. : :

VACANT

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wenscht in te schrijven ***voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f*** ....

NAAM: WOONPLAATS:

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.